F.PEREZ D'ANDRADE's
Scheepstogt na de Golf
van Bengale en de Kus-
ten van China.

RES.
3143 A.

SCHEEPS-TOGT

gedaan door

FERNANDO PEREZ d'ANDRADE,

als Opperhoofd der Vloot; uit laſt des Konings

DON MANUEL VAN PORTUGAAL,

van MALACCA afgezonden na de GOLF van

BENGALE

en de Kuſten van

CHINA;

in 't Jaar 1516 en vervolgens.

Verhalende (behalven deſſelfs ontdekking van 't Eiland SUMATRA en deerlyk verbranden van een zyner ryk-gelade Schepen, en andere Rampſpoeden op zyn Togt na *Bengale* en elders onder Stormen en Tempeeſten geleden,) zyn zeldzame en onverwagte aankomſt in *China*; en welke ongemeene Avonturen hem aldaar onder veelerley Gevaren over den hals gekoomen zynde, hy uit de zelve wonderbaarlyk is gered geworden: als mede eenige Onderhandelingen met de Koningen van *Ternate* en *Bantam*.

Alzinds doormengd met veel byzonderheden der CHINEZEN en TARTAREN, derzelver Geweſten, Landvoogdyen en Landaard, Levens-wys, Koophandel, Burgerſtaat, Konſthandelingen en gewoone Huishoudinge binnen CANTAM enz.

Alles uit des Reyzigers Aanteekeningen, op order des Konings van Portugaal, in 't Portugys beſchreven door den Heere

JOAN DE BARROS,

Raadsheer en Hiſtoriſchrijver van die zelve Majeſteyt.

En nu eerſt uit d'Oorſpronkelyke Taal in 't Nederduits vertaald en met Land-Tafelen, Konſt-printen en noodig Regiſter verrykt.

Te LEYDEN.
By PIETER VAN DER AA, Boekverkoper.

met Privilegie.

RGS
3143 A

COMPRA

EG0000718020
H1683873

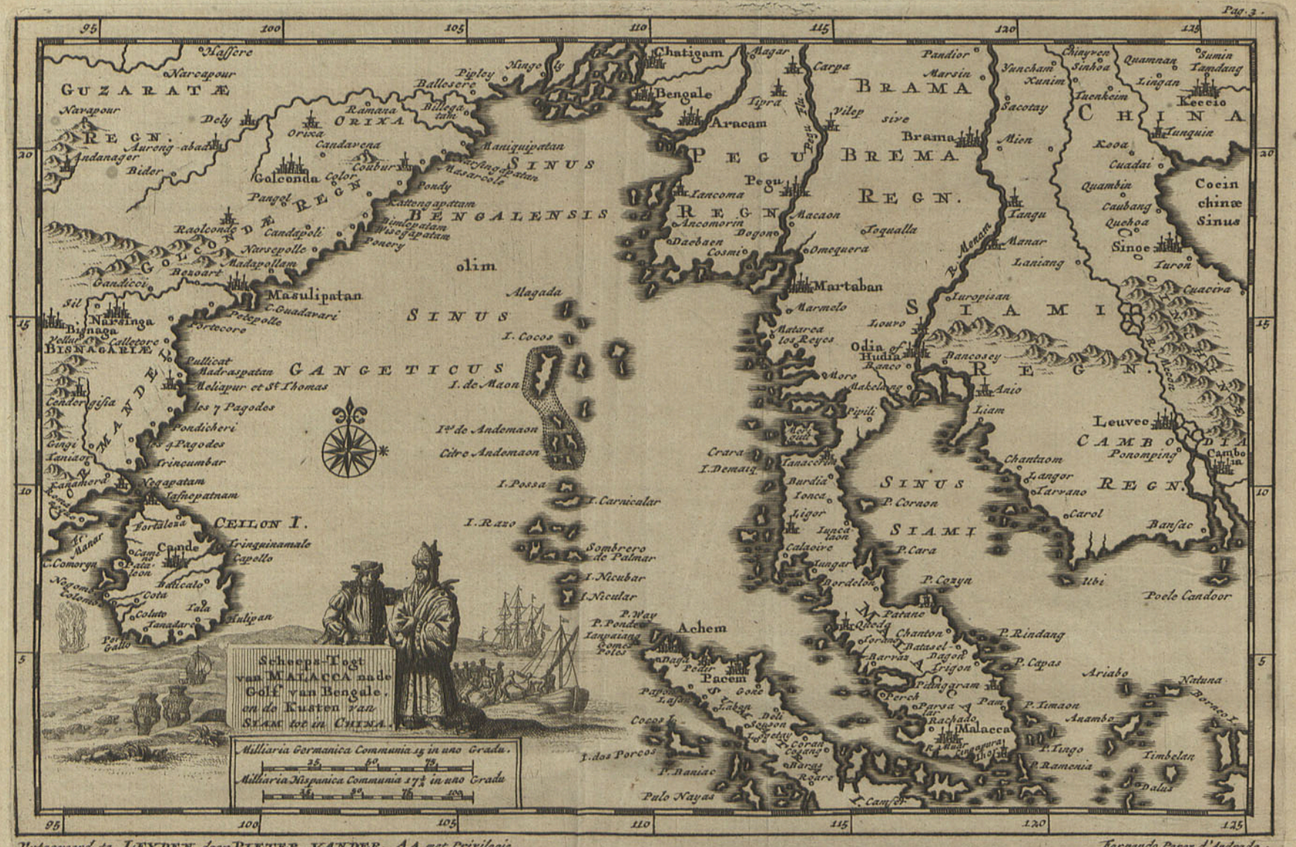

Uytgevoerd te LEYDEN door PIETER VANDER AA met Privilegie.

Fernando Perez d'Andrade.

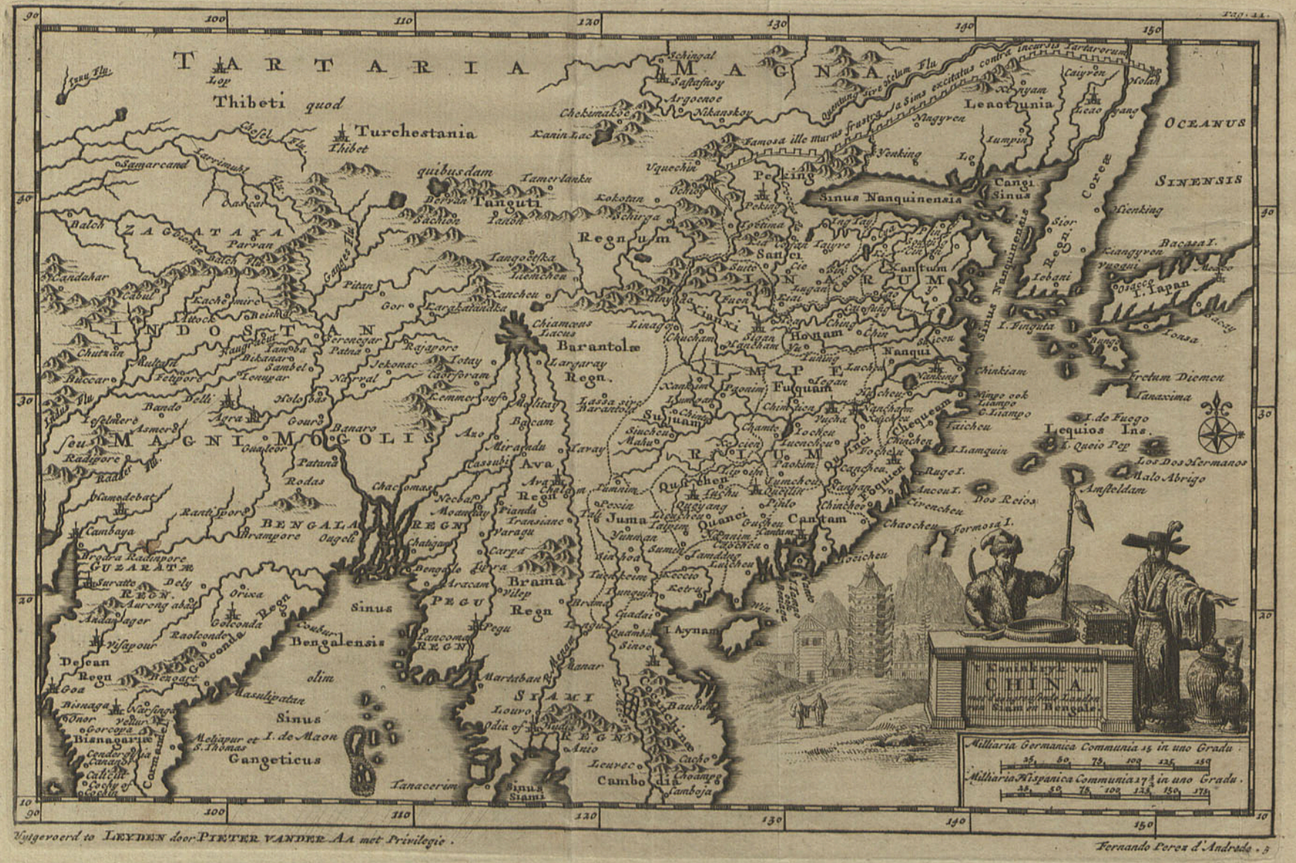

Uytgevoerd te LEYDEN door PIETER VANDER AA met Privilegie.

Fernando Perez d'Andrade. 3

SCHEEPS-TOGT
DOOR
FERNANDO PEREZ
d'ANDRADE,
gedaan van
MALACCA
na de Golf van
BENGALE
en de Kusten van
CHINA,
in 't Jaar 1516.

1516.

Vlyt van Alfonso d' Albuquerque tot dienst van zyn meester.

Boven en behalven de groote vlyt door Alfonso d'Albuquerque, zoo lang als hy in Indiën regeerde / en tot het veroveren der Koninkryken en Landen die door zyn dood aan dit Koninkryk bleeven / aangewend / was hy nog daar op uit om alle de Gewesten van alle die Oosterze Koninkryken en Landen 't onderzoeken / tot welken einde hy arbeide om na den toestand van der zelver Vorsten te verneemen / met de manier van haare Regeringe en de Koophandel die aldaar in swang ging / tragtende haar door allerhande middelen die hem mogelyk waren / tot onze vriendschap te lokken; aan welke vlyt / (buiten verkorting van d'andere Landvoogden die hem nagevolgd zyn /) alles als een eigen werk aan hem kan worden toegeschreeven; zoo dat hy naar het inneemen van Malacca, gelyk wy reeds gezegt hebben / in den korten tyd dat hy'er in was / zyne Bodens na Siam, Malucco, Pegu, Java en China afzond. En van Ormus, doen hy het zelve in kreeg / zond hy Fernando Gomes de Lemos na Cheque Ismaël, Koning van Persien, den welken in die tyd de schyn van alle die Volkeren was; en dat alles om den naam der Portugiezen van binnen in 't Land bekend te maken / nademaal hy zig de Zee-kant door kragt van Wapenen onderdanig gemaakt hadde.

Bezending door hem gedaan.

Toen hy van Malacca vertrok / was een van de voornaamste zaaken die hy Rui de Brito Patalim, die hy aldaar voor Kapitein gelaaten hadde / en naderhand aan Jorge d'Albuquerque, doen hy hem na Cochy zond om dat ampt te bedienen / aanbeval / dat geen Koopvaardy-Schip van daar zoude vertrekken / of daar moest een schynander Portugies op wezen / om te verneemen na al het geen hy van alle die Gewesten verstaan hadde / en hoe veel mylen die Oosterze Zee wel van daar was. Het welk deeze Kapiteinen in alle den tyd dat zy haar woon-plaats tot Malacca hielen / van waar zy ten tyde van haare Mouzons, waar van wy voor deezen geschreeven hebben / derwaarts vertrokken / ook zoo volbragten.

Bevel op zyn vertrek van Malacca aan twee Kapiteinen.

Hier van had den Koning Don Manuël groote narigt gekreegen / niet alleen door de eerste Bodens die Alfonso d'Albuquerque zelf aan hem afzond / maar ook door de zorge die de gemelde Kapiteins daar over droegen. En gelyk hooggemelden Koning van de grootte van die Oosterze Gewesten / en de Rykdom die daar in was / mitsgaders van de natuurlyke en konstryke dingen die daar in vielen / genoegzaam onderregt was / zoo besloot hy een Vloot derwaarts te zenden / om de waarheid daar van te verneemen / en in zonderheid na Bengale en China, om dat men hem zeide dat het de Koninkryken van de grootste Koophandel waren / en de rykste en magtigste die'er van de Kaap Comoryn tot onderen toe waren. 1516.

Nieuwe vloot in Indiën na Bengale en China toe te rusten.

Het gebied van deeze Vloot / die van vier zeilen zoude weezen / en die men in Indiën zoude toerusten / gaf hy aan Fernando Perez d'Andrada, den welken in die Gewesten / en in zonderheid tot Malacca, blyken van zyn beguaamheid / zoo in deeze als in andere dingen van meerder aangelegentheid / gegeeven hadde; en die / gelyk wy gezegt hebben / met Lopo Soares vertrok / en door hem zoo lang geholpen wierd tot dat hy in Indiën quam / om die ontdekkinge te gaan doen. Fernando Perez zynen weg vervolgende / was d'eerste Haven die hy vond / de Stadt Pacem, zynde de Hoofd-stadt van een van de Koninkryken van 't Eiland Sumatra, het welk de Landbeschryvers (hoewel verkeerdelyk) gezegt hebben dat vaste Land / en geen Eiland was / gelyk het is / noemende het zelve Aurea Chersonesus.

Opperhoofd van de zelve.

Zyn eerste ontdekkinge. Verkeerde mening van 't Eiland Sumatra. Desselfs rykdom in Peper en anders.

Hy had last om aldaar Peper in te neemen / om dat dat goet daar in meenigte is / beneffens nog andere goederen de welke zeer gewild in China zyn / welk Land hy van meening was eerst te gaan ontdekken / en daar na / na Bengale en de Kust van Pegu te gaan.

Tot Pacem vond hy Gaspar Machado, met eenige Portugiezen die aldaar door last van den Kapitein van Malacca waren / om de Jonken, de welke volgens de bestelling van Jorge de Brito, na de Factory van Malacca geschikt waren / en na Bengale en China gingen / met Peper af te laden; het welk een van de voornaamste redenen van het ontvolken van die Stadt was / gelyk wy hier voozen verhaald hebben.

F. Perez komt tot Pacem.

Manuel Falcon ging mede met een Galey / en baardigde na Malacca alle de Schepen die aldaar van Bengale, Cormandel en Cambaya quamen / om met haare goederen derwaarts te zeilen; het welk de Moozen zonder zoodanig een bedwang niet en wilden doen / en dat om de haat die zy ons toe droegen / zoo dat zy haar best deeden om alle

1516. de goederen / zoo de geene die aldaar te lande vielen / als de geene die men na Malacca vervoerde / aldaar te trekken / om de zelve daar te vertieren / en ons daar dooz den moet tot het bevolken van die Stadt te beneemen / om dat het Land in zig niets had dat ons zonde konnen aanmoedigen om het zelve te bebouwen.

Fernando Perez ondertusschen dooz den Koning van het Land met groote eer ontfangen zynde / en beginnende dien handel / of ook de aflading van de Peper, redelyker wyze te verstaan / zoo gebeurde het dat het Schip daar Jan Impole Kapitein en Factooz op was / dooz d'onagtzaamheid van 't Bootsvolk / van een brandende keers / daar men mede na beneden ging om water te krygen / met alle de goederen die onder den overloop lagen / in de brand raakte / zoo dat maar de bloote romp van 't Schip en al het volk behouden bleef. Fernando Perez zig daar dooz (alzoo het het grootste Schip van de Vloot was /) van zyn vooznemen versteeken ziende / en dat / zoo hy na een ander wilde wagten dat men hem tot Malacca zoude beschikken / om een andere lading Peper in te nemen / hy het Mouzon en de tyd zoude verliezen om na China te vertrekken / zoo besloot hy na Malacca te gaan / en met de goederen die men hem in de Factory zoude byzetten / en het verdere dat hy uit dit Koninkryk medegenoomen / en uit den brand geborgd had / een reis na Bengale te doen / die Haven eerst te ontdekken / en dan na China te zeilen.

Brand in een Schip.

Zyn voorneemen eer hy na Bengale gaat.

Ondertusschen om aangenaamer tot Bengale te zyn / zoo nam hy vooz eenen Jan Coelho met het Schip van de Mooz Gromalle, Namaagschap van de Gouverneur van Chatigam, met de brieven en het bescheid daar wy hier na van zullen melden / als wy van het geen hy in de zaaken van Jan da Silveira deede / zullen spreeken / vooz uit te zenden. Hy dan tot Malacca aangekoomen zynde / om van daar / als gezegt is / na Bengale te gaan / wilde Jorge de Brito, die aldaar als Kapitein gebood / het zelve geenzints toestaan / maar daar en teegen verzogt hem uit den naam des Konings / dat hy eerst na China wilde gaan / alzoo hy zyn Majestept grooten dienst daar meede zoude doen / waar toe hy veele reedenen bybragt; welker voornaamste was dat Jorge d'Albuquerque, Rafaël Perestrello met de Jonk van een Koopman die aldaar woonde / genaamd Pulate, derwaarts gezonden had / welken Perestrello het scheen dat aldaar opgehouden wierd / om dat de tyd dat hy te rugge wierd verwagt / al voozby was / zoo dat om die en andere reedenen den dienst van zyne Majestept en de welstand van Malacca betreffende / Fernando Perez eindelyk op den twaalfden Augusti des Jaars 1516. na China vertrok / niettegenstaande het daar toe veel te laat was; behalven nog dat het op de geheele reis zoo stil was / dat hy eerst in 't midden van September in 't gezigt van de Kust van 't Koninkryk Cochinchina quam / alwaar / om dat het in 't lest van de Mouzon was / hy een harde tegenwind kreeg / waar dooz hy met alle de Scheepen die hy by hem had / uitgezeit dat van Duarte Coelho / op de Kust van 't Koninkryk Choampa verbiel / van waar hy na de Rivier Menam zeilde / die midden dooz het Koninkryk Siam loopt / alwaar gelyk wy hier vooren reets gezegt hebben / hy overwinterde.

Vertrekt na China in plaas van na Bengale.

Zyn tegenspoed op de reis.

Op die Kust liep Fernando Perez veel grooter gevaar van zyn leeven als hy in den geheelen stozm gedaan had / en dat om dat eer hem den gemelden stozm / na d'uitgestaane stilte overquam / hy water gebrek hebbende / hy op een Karaveel / daar Antonio Lobo Falcon Kapitein op was / overging / en last aan d'andere Scheepen gaf dat zy altyd in zyn gezigt langs de Kust zouden zeilen / om dat hy aan land wilde gaan om het zelve te ontdekken / en te zien of hy aldaar water konde krygen / het welk gelukkende / hy haar een teeken zoude doen. Hy dan aldus zoo digt als hy kon langs de Kust zeilende / om te zien eenige kennis daar van te krygen / zoo zag hy daar eenige groente / het welk hem deede hoopen dat hy daar water zoude vinden / weshalven hy het Anker liet vallen / en met twee kleine stukken / een Konstapel / Antonio Lobo, Kapitein van 't Karaveel / en eenige Matroozen in alles neegen Persoonen / met de noodige water-faten / in een Sloep overstapte. Aan land gekoomen zynde / liet hy twee jongens in de Sloep / die een weinig van land was / met last / zoo zy ietwes vernaamen / een teeken met een van de stukjes te doen. Dog zy hielden zoo goede wagt / dat ze / vermits de groote stilte die'er doen was / uit de sloep traden / en onder eenig geboomte aan land gingen slapen / welker een denkende om het geen hem belast was / op handen en voeten kruppende / zonder zig te derven vertoonen / zig na de water-plaats begaf / alwaar hy Fernando Perez * vond die zyn faten met water vulde / den welken hem ziende koomen / vraagde wat dat beduide; dog de jonge gaf hem geen antwoozd / maar deede hem een teeken met de vinger dat hy swygen zoude. Fernando Perez meenende dat hier wat onder schuilde / ging wat aan een kant met hem / op dat d'andere het niet hoozen zouden. Hier op zeide de Jongen teegen hem / dat zy vermids de groote stilte onder een Boom niet verre van de Sloep waaren gaan leggen / en dat zy haar houdende of ze sliepen / een weinig daar na gezien hadden dat de sloep op droog lag / en agter de zelve meer als vyftig man / en dat dat d'oozzaak was dat hy zoo op handen en voeten was koomen aankruipen / en dat zyn maat zig in 't gezigt van de Sloep verbozgen had / om te zien wat dat volk in haar zin had.

1516. Gaat aan land om water te halen.

Wat daar op gebeurt. *Ziet de Afbeelding op de volgende Bladzyde.

Verhaal van een jongen die hy op de wagt gestelt had.

Fernando Perez dit alles alzoo aangehoozt hebbende / en ziende het gevaar daar hy met al zyn volk in stak / besloot het zelve aan Antonio Lobo te verswygen / ende zeide alleen teegen hem / dat hy daar met het volk zonde blyven / en zoo weinig gerugt maaken als hem mogelyk was / en dat hy ondertusschen eens zoude gaan zien wat daar van was / dat de jongen hem gezeit had / alzoo het hem wel een droom scheen te zyn / nademaal hy / volgens zyn eigen zeggen / zoo eeven aan de voet van een boom geslapen had. Waar op hy een langs en een Schild neemende / gebood hy de jongen dat hy vooz uit zoude gaan. Dog deeze zeide hier op teegen hem dat hy meede op handen en voeten zoude kruipen / gelyk hy gedaan had / om niet gezien te werden; daar Fernando Perez hem tot antwoord op gaf dat hy zulk gaan al ontwent was / en dat hy maar doen zoude het geen hy hem gebooden had / en dat hy geen vrees zoude hebben. Gaande dan aldus zoo stil als hy konde / doen hy ter plaatze quam daar d'andere Jonge verbozgen was / zag hy dat de sloep op droog gehaalt was / en de stukjes daar uit / en veel volk daar agter met Lancen en Boogen / zynde na zyn gissing wel omtrent zeeventig. Dit alles na behoozen afgezien hebbende / keerde hy weeder ter plaatze daar hy Antonio Lobo gelaten had / tegen wien hy zeide / om zyn volk niet te verbazen / dat hy wel gedagt had dat het een droom van de jonge was: verhalende verder dat ze beide onder een boom in slaap gevallen waaren / zoo dat de sloep op droog was geraakt / en dat daar agter tien of twaalf mannen van 't Land waaren / weshalven hy goet vond dat zy met haar allen stilletjes na de boomen zouden gaan daar de jongens lagen / en daar een groot geschreeuw geeben / en zig dan voozt meester van de sloep maken: want zoo zy met de Swarte in gevegt raakten / dat zy moogelyk volk van het land zouden roepen / en dat zy het dan zeer quaad zouden hebben om aan haar Schip te koomen.

Wat hem hier op wedervaard.

En aan zyn Volk gelast te doen.

Dit alzoo gezegt zynde / nam hy de vooztogt / en zoo haast als hy ter gezeide plaats gekoomen was / gaf hy en alle zyn volk een groot geschreeuw / waar op de Swarte zoo schielyk begonden te vlugten / dat de meeste van haar hun geweer agter lieten. Ons volk dit ziende / waaren niet leup om de sloep in 't water te brengen / en daar in te springen / om weeder na het Schip te keeren. Fernando Perez sig alzoo behouden ziende / zond aan-

1516. aanstonds een Tolk die hy meede genoomen had/ na de Swarte die weg geloopen / dog wat bedaart zynde / weeder aan 't heeren waaren / na dat zy het kleín getal van d'onze gezien hadden. Na dat zy zoo digt gekoomen waaren dat ze malkander konden verstaan / liet Fernando Perez haar het geweer en andere dingen die ze agter gelaaten hadden / weeder brengen / waar dooz ze zoo goede vrienden wierden / dat de onze met haar hulp niet alleen water genoeg kreegen / maar ook daags daar aan oozzaak was dat Fernando Perez na dat ze teegen hem gezegt hadden dat ze een woonplaatz daar digte by hadden / aan zyne andere Schepen / de welke haar wat verder van Land hielden / liet weeten dat ze by hem zouden koomen / zoo dat zy alle zoo doende / niet alleen water/maar ook verversingen van Hoenderen en andere eetwaren in overvloed kreegen.

En hoe dit alles beter uitvald als gemeend was.

Krygt van alles de volop.

Dit dan alzoo gelukkig vooz ons volk / en beter als zy gedagt hadden / tot haar groote vreugde uitgevallen zynde / vertrok Fernando Perez na een Eiland genaamd Poele Candoor. POELE in de Maleitze taal / is een Eiland te zeggen / en Candoor is de eige naam van 't Eiland; waar uit men verstaan kan dat als wy in dit Verhaal van Poele spreeken / wy daar mede een Eiland meenen / zoo dat het geen eigen naam van een zaak is. In dit Eiland / niet tegenstaande het zelve weinig bevolkt is / na dat het zeer bevaren wozd / om aldaar water in te nemen / en de Schepen zomwylen ook te kielhalen / zoo zyn daar egter zoo veel Hoenders die de zelve aldaar laaten / dat de onze daar van na wens kregen / mitsgaders nog veel ander Gevogelte / dat aldaar in overvloed is / en inzonderheid zoo veel Schildpadden en Vis / dat men'er geheele Schepen mede zoude konnen afladen. En de reden waarom zulks de onze vreember voozquam / wyl zy de zelve nooit in die Gewesten gezien hadden / was dat ze eenige schillen van bruine Eyeren zaagen / ten tyde als de zelve nog onder ons gevonden worden / want het was in 't lest van September.

Wat Poele Candoor in de Maleitze taal is.

Fernando Perez van daar vertrokken zynde / begaf sig na 't vaste Land / waar dooz men van 1516. Malacca na 't Koninkryk van Siam gaat / en quam tot Patane aan / het welk onder het zelve Koninkryk is / daar veel Schepen van Chys, Lequios, en Java, mitsgaders aan alle die omleggende Eilanden koomen / om dat de Koophandel aldaar zeer groot is / en nu vermits het inneemen van Malacca dooz de onze / nog merkelyk is aangegroeid. Eindelyk maakte Fernando Perez Vreede met de Gouverneur van 't Land / op dat onze Schepen derwaarts mogten gaan / en de haare tot Malacca koomen. Van daar doozliep hy alle de Havens van die Kust / zoo dat hy Jorge de Brito aanstonds mede derwaards zond / gelyk ook alle d'andere Kapiteinen van Malacca deden / alzoo zy bevonden dat die vaard zeer voozdeelig was / zoo lang als men de Vrede zoude houden.

Komst tot Patane.

Groote Koophandel aldaar.

Maakt Vrede met de Gouverneur.

Toen Perez tot Malacca quam / vond hy dat Rafaël Perestrello, die hy ging zoeken / onlangs van China was wedergekeerd / den welken hem zoo veel dingen van zyn Reis vertelde / en van de groote winst die hy op de zelve gedaan had / dat Fernando Perez en alle die van zyn Vloot daar dooz zoodanig ontsteeken wierden / dat hy vooz beter oozdeelde die Reis eer als die van Bengale te doen. Waarom hy dan ook aanstonds na Pacem vertrok / om zyn lading Peper aldaar in te nemen / om dat dat het beste was dat hy derwaarts konde voeren.

Ontsteking tot winst door een vertelling.

Hy bleef aldaar tot May toe / in welken tyd Simon d'Alcasova, zynde een van de Kapiteinen van zyn Vloot / gelegentheid kreeg om zyn Schip in Indiën te gaan afslaaden / en van daar weder te keeren. Perez ondertusschen van Pacem na Malacca vertrokken zynde / quam aldaar kozt na dat Jorge de Brito, zyn Kapitein overleden was / zoo dat'er een groot verschil tusschen Nugno Vas Pereira, Swager van den overledenen / en Antonio Pacheco, Opperhooft van de Zee / was / wie hem in dat ampt zoude navolgen / gelyk wy hier vooren reeds gemeld hebben. Perez deede genoeg zyn best om haar te vereenigen / dog ziende dat het al in Junius was / des Jaars 1517. zynde den tyd

Twist over de navolging in 't Kapiteinschap op Malacca.

1517.

1517. dat hy vertrekken moest / om het Mouzon na China niet te verliezen / zoo liet hy haar verschil eindigen zoo zy best konden. Zyn Vloot bestond in agt Schepen / daar Kapiteinen van de zeven op waren / Simon d'Alcasova, Jorge Mascarennas, Jorge Botello de Pombal, Antonio Lobo Falcon, Pero Soares, Manuel d'Oranjo, en Martin Guedez, waar mede hy op den zeventienden Augusti des zelven Jaars aan 't Eiland Tamao aanquam / dat de onze Beniaga noemen / het welk Handelplaats te zeggen is; zynde een woozd dat aldaar zoo wel bekend is / dat het nu al inlands is gewozden. De reden van die naam is / dat alle de Vreemdelingen die na het Landschap van Cantam gaan / zynde de Oostelykste Tee-plaats van 't Koninkryk China, aldaar volgens 't gebod des Konings moeten aanleggen / om dat het drie mylen van het vaste Land is / en dat de Zeevarende lieden haar aldaar voozzien van al het geen zy van nooden hebben. Het lust ons derhalven hier van eenige byzondere dingen dies aangaande te spreeken / en een begin van het beschryven van het Land en desselfs Inwoonders te maaken; waar na wy mede van de Stadt Cantam, het hoofd van een der Landvoogdyen van 't gemelde Koninkryk / daar Fernando Perez geweest is / en zyn ganschen handel gedreven heeft / zullen gewagen.

Toestand van een Vloot.

Wat het woord Beniaga beduid.

Voorneemen des schryvers om van het land van Cantam te spreeken.

Het groot Landschap / (zoo men zulk een naam aan dat gedeelte van het Aardryk kan geeven) het welk wy China noemen / is het alder-Oostelykste van Asia, waar van het grootste gedeelte dooz den grooten Oceaan bespoeld word / op de zelve wyze als ons Europa, het welk daar regt teegen over staat / beginnende van 't Eiland Calais, Want gelyk het zelve van dit Eiland af dooz de West-Zee omcingeld werd / en aan de Kaap Finisterræ eindigt / zoo loopt het na het Noozden / tot dat het komt aan het Koninkryk Denemarken, en een grooten Boezem maakt / die wy de Oost-Zee noemen / tusschen Poolen en Noorweegen, met het verdere dat zig met Lapland en andere Gewesten ons onbekent / gaat voegen: even zoo is het ook met dit Landschap dat wy China noemen / beginnende van het Eiland Aynam, zynde het Westelykste van dien / palende aan het Koningryk Cacho, dat wy Cochinchina noemen / het welk daar aan hoozd. De Zee omcingeld het na het Zuiden / en loopt aldus na de streek die de Zee-vaarende lieden Oost-Noord-Oost noemen / het zelve zoo veel als het kan / na het Noozden omvangende / tot dat het komt aan de Oostelykste punt van dien / daar de Stadt Nimpo leid / die de onze op een bedozve manier Liampo noemen. Van daar loopt het teegen het Noozd-Oosten en het Noozden / en maakt een ander zeer diepen Boezem / hebbende booven zig een andere Kust teegen over de benedenste / waar dooz het boven-land staat onder de Noozdelyke deelen / daar de Tartaren, of hy haar Tatas woonen / daar zy in gestadigen Oozlog mee zyn.

Vergelyking van het omcingelen door de Zee van Asia en Europa.

Beschryving van China.

Onderscheid tusschen de twee einden van de Aarde.

Deeze gelykenis tusschen deeze twee einden van de bewoonde Aarde / bestaat niet zoo zeer in de gelegentheid van de Graden / als in de Land-gedaante zelf. Want het Eiland Calais is op de hoogte van zeeven en dertig Graden schaars van onzen Noozdpool / en een groot gedeelte van ons Europa eindigt / dooz zoo veel als aan ons bekent is / op de hoogte van twee en 't zeeventig graden. Wat het Eiland Aynam aan gaat / dat leid op negentien graden / en het Koninkryk van China, daar het zelve aan paald / op de zelve manier als Calais met ons Europa, eindigd aan de zyde daar wy kennis van hebben / op vyftig graden hoogte / boven het geen waar meede het aan het zelve nog verder vast is. Van welke tusschen-wyte wy van de groote uitgestrektheid van dit land konnen oozdeelen. Want het zelve / als men daar van volgens de maat der Land-beschryvers spreekt / is breed een en dertig graden / en ons Europa vyf-endertig. Van de lengte spreeken wy niet / om dat wy zulx / uit oozzaak van het onderscheid der teegen malkander gestelde dingen / (in 't Griekx Paralellen) die wy dooz het tuig of gereedschap dat men in het opmaken van Land-Tafelen gebruikt / nog niet genoegsaam klaar bevonden hebben.

Groote van 't Koningryk China.

1517.

Wy zullen derhalven alleenelyk hier / een wonderlyke zaak zeggen / van het geen dit Koningryk van China in zyne breette heeft; zynde de lengte ten opzigt zoo als wy de Graad-stelling van het Aardryk reekenen: namentlyk dat tusschen de drie-en-veertig ende vyf-enveertig graden aldaar een muur is die van het Westen van een Stadt genaamd Ochioy, de welke / gelyk als den ingang en de dooztogt van dat gewest / tusschen twee zeer hooge Bergen staat / van het westen na het Oosten loopt / tot dat ze in een ander groot Gebergte komt / het welk in de Oost-Zee een zoort van een Kaap maakt / welkers lengte meer als van tweehondert mylen schynd te weezen.

Wonderlyke groote muur tot een landscheiding.

Deeze muur zeit men dat de Koningen van 't gemelde Koningryk China hebben laaten maaken / om de Volkeren die wy Tartaren, en zy Tatas of gelyk andere Tankas noemen / wederstand te bieden / niet teegenstaande dat verder als de muur teegen het Noozden / daar nog een Land is dat op deeze Tatas gewonnen is. Deeze voozschreeve muur staat in een Land-kaart van dat geheele Koningryk / die dooz de Chiis gemaakt is / waar in alle de Bergen / Rivieren / Steeden en Dorpen van dat land / naam vooz naam gestelt zyn. Welke Land-kaart wy van daar dooz een Chy, om dezelve beneffens eenige van haare Boeken / die wy meede gekreegen hebben / te vertalen / hebben ontboden. Van te voozen hadden wy meede een klein Boek van de Weereld-beschryving / met tafelen van de gelegentheid van het land / en een uitlegging daar op / op de wyze van een Dag-reis / in onze handen / dog schoon die muur daar niet aangeteekent staat / waaren wy daar van al wel onderregt. En het geen zy ons dien aangaande te verstaan gaven / was dat dezelve niet doozgaans duurde / maar alléen dat 'er tusschen de Chiis en de Tatas een reeks van zeer ruwe Bergen stond / en dat die muur aan eenige dooztogten gemaakt was / dog nu wy het dooz haar zelfs geschilderd gezien hebben / waaren wy grootelyks daar over verwonderd.

Reeden van desselfs opwerping.

Chineesse Land-kaart.

Ruwe bergen tusschen de Chineezen en de Tartars.

Haar mylen en Landmaten.

Niet teegenstaande op deeze Kaart geen graden / alleen tot aanwyzing gesteld zyn / zoo komt egter het Boek der Tafelen dat wy te voozen hadden / aangaande het afpassen der mylen / volgens haar manier / namentlyk drie / met de wyze van een Staadje, Myl en Dag-reis die wy gebruiken / daar meede over een. Haar eerste en kleinste tusschen-wydte / is Ly, zynde zoo ver als men de stem van een Mens op een stille en helderen dag op een vlak land kan hooren. Tien Lys maaken een Pu, het welk omtrent een van onze spaansche mylen is / want tien van deeze maken een mans dag-reis / die zy Ichan noemen. En tot nog toe hebben wy niet gehoozd dat zy de afgelegentheid van haar land dooz graden die met de Heemel-kloot over een komen stellen; schoon dat wy weeten dat zy zulks in haare Geboozte-stellingen doen / als zy uit het beschouwen der Starren willen waarzeggen / daar zy haar inbeelden zeer konstig in te zyn. Het is ook niet te verwonderen dat zy die manier van die Land-graad-stelling niet lang gehad hebben / want zulks is tot aan de tyden van Ptolomeus onder de Land-beschryvers in geen gebruik geweest.

Hoe de Chinezen hare Kaarten opmaken, en uit de Sterren voorzeggen.

In dit land dat wy verdeelen / het welk een Heidense Vozst in 't geheel toebehoozd / gelyk wy reets gezegt hebben / zyn vyftien Koninkryken of Vozstendommen / die zy Land-Voogdyen noemen; welker namen wy weder zullen herhalen / naamentlyk Cantam, Foquien, Chequeam, Xantum, Nanqui en Quinci, de welke alle aan de Zee-kant leggen / dog Quichen, Juma, Quanci, Sujuam, Fuquam, Canfi, Xianxi, Honam en Sanci, zyn binnen in het Land. Daar in zyn / volgens de Land-kaart die wy gekreegen hebben / twee-honderd vier-en veertig aanzienelyke Steden / welke alle met de letter-greep Fu eindigen / het welk een Stadt beteekend; gelyk Chinchenfu, Nimpofu, enz. in plaats

Koninkryken in China.

Hoe veel Steden daar in zyn.

1517. plaats van Chincheu en Nimpo, daar de onze haar koophandel dryven. En daar in koomen ze met de Grieken over-een / de welke zeggen Constantinopolis, Adrianopolis, enz. zynde Steden die zy ter eeren van Constantinus en Adrianus gebouwd hebben. Met de meeste Dorpen gaat het ook zoo/ want ze eindigen met de Letter-greep Cheu, dat een Dorp beteekend. Dog in andere geringer woonplaatzen / niet tegenstaande daar meer als drie duizend menschen in zyn / word dit zoo niet in agt genoomen; ook maaken zy geen ander onderscheid tussen de Dorpen en Gehugten, ter oorzaak van weinige of veele Inwoonders der zelve / als dat wanneer de zelve bemuurd zyn / gelyk de Steden/ het Regt aldaar geoeffend word / en diergelyke andere zaaken van aanzien meer / binnen de zelve gepleegd worden. Want gelyk ieder van deze vyftien Land-voogdyen of Landschappen een Stadt heeft die de Hoofd-Stadt is / die alle d'andere Steden daar voor moeten erkennen / en haare zaaken aldaar op hooger Regt beroepen / zoo gaat het met de Dorpen en de Gehugten mede / alzoo de eerste zig in diergelyk geval aan de kleinder Steden / en de laatste aan de Dorpen moeten vervoegen. Dog aan de Hoofd-Steden gaan allerley beroepingen / zoo de geene die het Land als die het Regt betreffen / als ook van Koophandel en Oorlog / daar de Opper-Landvoogden van dat Landschap haar woonplaats hebben.

Onderscheid der Dorpen.

Wat tot hunne Geregtshandhaving behoord.

De eerste en de voornaamste daar van / die zy Tutam noemen / is den geen die de zaaken de welke tot de welstand van 't Land en het oeffenen van het Regt behooren / waarneemd. De Bestierder van de Koophandel heet Concam, en het algemeen Opperhoofd van den Oorlog / Chumpim. En schoon ieder van haar een groot getal Amptenaars onder zig heeft / waar mede zy haare Ampten en het bestier harer eigene huizen waarneemen / in een het welk het voornaamste van de Stadt / en daar toe afzonderlyk geschikt is / zoo koomen ze egter alle drie by malkander op zeekere dagen / om de voornaamste zaaken die hun overgekoomen zyn / zaamen te overleggen / en met rypen raade te besluiten.

By-eenkomsten.

Hoe lang d'Amptenaren haare ampten bekleeden.

Zy behouden die Ampten in die Stadt niet meer als drie Jaaren / en daar-en-booven worden zy dikwils / zonder dat zy het eens weeten / de voet ter halver tyd dwars gezet / en elders verplaatst; en dat om zeer ligte oorzaaken / want zoo ze grofelyk gezondigd hebben / worden ze zeer streng gestraft / ja zulks tot de dood toe / het welk in deezer voegen toegaat.

Verkiezing van hooge Amptenaars.

Den Koning of Vorst van dat groot Keizerryk verkiest onder alle die geene die op hem passen / of die met hem verkeeren / een daar hy zig het meest op betrouwd / en geeft hem drie maal te drinken van de Wyn die zy aldaar gebruiken / het welk voor een Eed verstrekt. Daar na verzend hy hem na een van deeze Landschappen / met zulk een magt en gezag / dat hy elk-een na de hoedanigheid van de misdaad kan straffen / zonder den Koning daar in te kennen / en dat zoo geheim als het eenigzins moogelyk is. Want schoon zy haare bestellingen door den Koning onderteekend / medeneemen / zoo melden die egter in 't algemeen niet anders / als dat ze hem zullen gehoorzaamen / dog de plaats werwaarts zy geschikt zyn / word niet uitgedrukt; want de geene die de gemelde Bestellingen opmaken / weeten het zelf niet / maar alleen den geenen aan wien den Koning zulks mondeling gezegt heeft.

Hoe die Amptenaars in haarè regering te werk gaan.

Als zy met die volmagt vertrokken zyn / koomen ze ter plaatze daar den Koning haar geschikt heeft / en zonder zig aan iemand te laten kennen / ziet en hoord hy hoe zig een ieder in zyn Ampt dzaagd. Na dat hy genoegzame kennis van een ieders gedrag gekreegen heeft / zoo is 't dat hy op den dag als de dzie Land-voogden by malkander komen / agter haar gaat / als of hy ietwes verzoeken wilde: en na dat hy de volmagt of bestelling die hy van den Koning heeft / heeft vertoond / staan zy van haare stoelen op / en gaan voor hem over end staan. Hier op gaat hy in haar plaats zitten / en d'andere verwagten het vonnis dat zy van hem over haar bestier zullen krygen; het welk / hoe swaar het ook is / aanstonds uitgevoerd werd: en hier op stelt deeze nieuwe Land-voogd die zy Ceuhy noemen / andere in haar plaats / en die geene die zig in haare Ampten wel dragen / zet hy in steede van andere Amptenaars van meerder betrouwen / in 't zelve Land-schap werwaards hy gezonden is. 1517.

Benaming der Land-Voogd.

Den gebieder van dit Keizerryk heeft daar en boven nog een andere wyze van Land-bestier / namentlyk dat hy niet en begeerd dat die geene die de Regt-zaken in handen hebben / Inboorlingen van het land zullen zyn / maar vreemdelingen / gelyk men met de Regters in dit Koningryk van Portugaal doet / die men van buiten inroept / ende dat om regt zonder eenig aanzien van maag-of vrientschap aan een ieder te doen. Dog wat de Krygslui den aangaat / dat moeten Inboorlingen van het land weezen; want zy zeggen dat de liefde tot het Vaderland haar tot degten en tot desselfs beschermning zal aanmoedigen. En gelyk de Grieken en de Romeinen alle d'andere Volkeren ten haren opzigten voor Barbaren hielen / zoo zeggen de Chiis meede dat zy twee oogen van verstand tot alle dingen hebben / en wy Europianen, zeedert dat zy met ons omgegaan hebben / een oog / dog dat alle d'andere Natien blind zyn. En waarlyk als men het oog op haar Godtsdienst / de Heiligheid haarer Kerken / de Monnikken die in de Kloosters woonen / haar manier van bidden dag en nagt / haare Vasten / haare Offerhanden / haare algemeene Queek-Schoolen / daar men allerhande weetenschappen der Natuur en Teede-kunde in leert / de wyze van die geene die de kennis daar van verkreegen hebben / met Eer-namen te begiftigen / de groote zorge die zy dragen dat daar geen bedrog onder loopt / komt te slaan; als meede dat zy de konst der Drukkery veel langer als wy bezeeten hebben / gelyk ook haare maniere van regeren / het bereiden van allerhande Metaal / Klei / Hout / Laken / Tyde / zoo zal men moeten bekennen dat by deeze Heidenen te vinden zyn alle de dingen die de Grieken en de Romeinen zoo vermaard door de gansche Weereld gemaakt hebben.

Regters moeten Vreemdelingen zyn.

Krygszaaken worden door inboorlingen uitgevoerd.

Weanwyshеid der Chiis of Chinezen.

Dit volk / om de naam van Overwinnaars niet te verliezen / heeft met haar dingen alzoo gestadig voortgevaren / tot dat ze in 't Koningryk van Pegu quamen / alwaar teegenwoordig nog van haare werken te vinden zyn / met de letters die zulks te kennen geeven / gelyk hunne Klokken van Metaal van een ongemeene groote / en Geschut van 't zelve stof / waar uit te zien is / dat die konst eerder onder haar als onder ons is bekent geweest. En in een zeker veld / in 't Koningryk Ava aan de Noord-zyde van Pegu, tusschen de Steeden Pianda en Mirandu, werden groot overblyfselen van een Stadt gevonden die zy aldaar gebouw hebben. En niet alleen deeze Koninkryken die wy genoemd hebben / maar ook alle die geene die in 't groot Koningryk van Siam staan / waar van wy voor deezen geschreeven hebben / met die van Melitay, Bacam, Chalam, en Varagu; die aan 't Noorden van Pegu geleegen zyn / en andere binnen in 't land die daar aan palen / volgen eenigzinds en behouden een gedeelte van de Godsdiens der Chiis, en volgens de weetenschap die zy van de natuurlyke dingen hebben / reekenen zy in 't Jaar voor de Maan-Maanden / twaalf teekens in de Tonne-kring / beneffens nog d'andere kennis die zy van 't beweegen der Hemelse Lighamen hebben. Want doen die Landen door haar vermeesterd wierden / wierd die leer aldaar gezayd / en gelyk als tot een erkentenis dat alle die Koningryken door dat Keizerryk van China t'onder gebragt zyn / hebben derzelver Koningen haar hunne Gezanten met eenige Geschenken van dzie tot dzie Jaren / byna tot aan onze tyd toegeschikt.

Haar Eerzugt.

Overblyfzelen van een Stadt door haar gebouwd.

Siammers zyn ten deele haar navolgers in Godsdienst, tydrekening en Hemelkunde.

Deeze Gezanten moesten ten minsten vier in 't getal zyn / want eer zy by dien grooten Keizer en Vorst van dat Land quaamen / was de lengte van de weg zoo groot / en zy moesten zoo lang wagten

Waarom vier Gezanten aan den Koning van China gaan.

1517. ten eer zy verhoogd en afgebaardigd wierden / dat 'er in die tyd wel twee van haar quaamen te sterven; en als ze van geen zieke sturven / zoo wierd haar in een Gastmaal wel zoo wat voorgeschaft / dat haar het leeven deede verlaaten. De zoodanige wierd een zeer kostelyke begraaffenis aangedaan / en daar nevens op Papier met letters gemeld wie hy was / en wie hem afgezonden had / alles om de gedagtenis van haar gebied eeuwig te maaken. Want in deeze overwinningen / zoo te Water als te Land / toen zy / gelyk als wy gezegt hebben / in Indiën quaamen / waren zy voorzigtiger als de Grieken, de Cartagers en de Romeinen, de welke om vreemde Landen te winnen / zoo ver uit haar Vaderland gingen / dat zy ze daar na quamen te verliezen / dog de Chiis waren wyzer; want dewyl zy zagen dat Indiën haar zoo veel volks en zoo veel kostelikheid uit haar eigen Koninkryk weg nam / en dat zy door het vermeesteren van een ander mans goed / van malkander verstrooid zynde / door haare Naburen gequeld wierden / daar zy in haar eigen Land / Silver / Goud / en alle andere Mineralen geen gebrek hadden / en daar-en booven veel natuurlyke rykdom en zoo veel hantwerken bezaten / dat een iegelyk van haar quam haalen / en zy van niemant / zoo beval een van haare wyze Koningen die'er toen ter tyd regeerde / dat men zig binnen de palen van het eigen Koninkryk zoude houden / met verbod / op levens straf / van ooit of ooit na die Gewesten te varen: waar van deeze twee dingen op heden nog onderhouden worden; voorzeerst dat niemand te Water of te Land in haar Koninkryk mag koomen / zoo dat als iemand uit oorzaak van het een of 't ander tot den hoogsten dienst des Konings / zig derwaarts begeeft / zulks onder den naam van Gezanten geschied. En dan word deeze haar bedryf door luiden daar toe gesteld / zoo naauw in agt genoomen / dat men daar een zeer scherpe aanteekening van houd. Selfs tot de Kooplluiden toe de welke over land na China gaan / voegen zig veele te zaamen / en maaken een van haar tot haar Opperhoofd / met de naam van Gezant, en handelen alzoo op een veilige manier.

Het tweede is / dat geen Inboorling uit het Koninkryk mag reizen; hoewel men onder den duim gedoogd / dat de geene die in de Byna-Eilanden woonen / by wylen na eenige plaatzen gaan / van waar zy het zelve Jaar moeten wederkeeren. En daar toe moet men verlof van de Regeerders van 't Land hebben / en borg stellen dat men tegen die tyd weder zal keeren. Ook moogen zy geen Schepen over de honderd-en vyftig Vat groot mede neemen / en zoo zy verlof tot grooter verzoeken / word haar zulks afgeslaagen. Want zy zeggen dat haar voorneemen is / verre uit het Ryk te gaan / en zoo eenige vreemde zig te water derwaarts en na deeze Eilanden begeeven / dat die van het Land aldaar half ter sluik koomen handelen / en op die manier doen de onze op heden. Want schoon Fernando Perez d'Andrade deeze reis Vreede en vriendschap met haar maakte / zoo gingen egter andere naderhand daar na toe / de welke dingen deeden waar door zy in Oorlog met ons raakten.

Het volk van het Landschap Cantam, daar hy geweest is / in opzigt van het ander dat nader aan het Noorden is / is gelyk d'Afrikanen tegen de Duitzers te rekenen / zoo in 't uitterlyk weezen / gang en maakzel van ligbaam / als in het voeden van haare Perzoonen / zoo dat die van beneden wel Slaven van die van booven gelyken te zyn. Alleen ten aanzien van de Koophandel binnen deeze Stadt Cantam, koesterd het volk zig wel en is op haar manier ryk. Want om die oorzaak koomen daar allerhande goederen in meenigte van de Land-Steden / en van andere Natien de welke in Taal van Cantam verscheelen / niet tegenstaande zy malkander verstaan / by-na gelyk de Grieken, alzoo zy zommige woorden meer verhozten als andere.

Zy zyn doorgaans zeer doortrapt in allerhande handelingen / en in zonderheid in die van de Koophandel / als mede schrander in de zaaken van den Oorlog; en wat aangaat de Vierwerken ter Zee zoo hoeven zy / voor zoo veel als d'ervarentheid raakt die d'onze daar van hebben / voor die van Europa geenzins te wyken / en toen wy aldaar quaamen / hadden zy al Geschut: Want zoo haast als zy het onze zagen / wisten zy aanstonds hoe het daar mede gelegen was. En in der daad zy verstaan haar zoo wel op het gieten / dat zy de huis-baten zo wel van yzer als die van Neurenberg de zelve van koper weeten te maken / en ik heb'er een goede meenigte door alle de Eilanden van dat groot Oosten gebragt / dog dat yzer is in den aard zoo broos van stof / dat als het op de steenen valt / het als glas komt te breeken.

1517. Oorlog en Zee-zaken.

Hun konst van yzer gieten.

Wat het Vrouw-volk aangaat / dat is aldaar vry wel van lyf en leden / en zy weeten haar selve zeer wel te koesteren / dog haare Mannen zyn zoo Min-yverig over haar / dat zy ze aan weinig Menschen laten zien / en als ze uit gaan / is haar hals met zyde kleeden zoo digt toegedekt als die van de Mannen / en daar en boven zyn ze door Dienaars geheel omringd; en schoon zy alle meest twee of drie Vrouwen hebben / zoo werd egter de eerste alleen voor wettig gehouden. Zoo Mannen als Vrouwen zyn zeer dertel en weeldrig / zoo dat ze zeer kostelyk in haare Maaltyden vallen / en verspillen daar in al wat ze in de Weereld bezitten. Want het zyn niet als gedunrige Gasterpen by daag en by nagt / inboegen zy de Duitze en de Nederlanders daar in verre overtreffen. Op die *Gastmaalen is allerhande Snaaren-spel en Maatzang / Dansers / Springers / Toneel-speelders / Poetse-makers / en alle ander tyd-verdryf dat haar eenigzints kan vermaken. Alle het vaat-werk dat zy daar op gebruiken / is ongemeen rein en helder / want het is niet anders als van het alderfynste Pastelein. Zy hebben meede veel Goude en Silvere vaten / en ze eeten alles met zeekere lange haakjes op haar manier toegemaakt / niets / hoe klein het ook zy / met de hand aanraakende. Zy zitten niet meer als met haar tween aan een kleine Tafel / schoon'er vyftig genoode in huis zyn / en by ieder verandering van geregten werden nieuwe Tafel-doeken / schotels / messen / haken en lepels aangelangd.

Haar arg-waan over het Vrouw-volk.

Dertelheid in brassen van Mannen en Vrouwen.

*Ziet de nevenstaande Afbeelding.

Haar zindelykheid en Pragt.

Haar overdaad in verandering van Tafelgoet.

De Vrouwen eeten met geen jaloerse Menschen / maar werden in die Gastmaalen door jonge dogters opgepast / de welke haar kost daar meede verdienen / en allerhande malligheden aanregten / want alles gaat daar met de grootste vreugde van de Weereld toe / zoo van haar als van d'andere dienaars die men tot dien einde gehuurd heeft. De wettige Vrouwen verschynen op deeze maaltyden niet / maar zy hebben byzondere vertrekken in 't binnenste van het huys / daar zy met haare kennissen en goede Vrindinnen vrolyk zyn / en geen ander man-volk in komt als eenige blinde de welke voor haar speelen en zingen.

Vrouwen door wie gedient, en vermaakt.

Vrouwen vertrek.

De luiden van vermogen / groote Heeren en van Adel / hebben gemeenlyk zeer ruime huizen / met opene plaatzen / overdekte Speel-Huizen / en Tuinen. Ze zyn alle van aarde gemaakt / ten minsten binnen Cantam, en in alle de Zee-plaatzen daar de onze geweest zyn; dog in de Steeden die meer na het Noorden leggen / hebben zy hoozen zeggen dat'er Huizen met eenige verdiepingen zyn.

Deeze meeste Landschappen / of / gelyk zy zeggen Land-Voogdyen, inzonderheid die van de Zeekant / zyn alle met zoete en zoute Rivieren doorgesneeden / welke laatste zeer diep in 't land loopen / en alzoo het gemelde land zeer vlak is / zoo gelykt het wel heel vermakelyk te weezen / en is het nogtans niet / maar de Inwoonders hebben het door haar vernuft / gelyk als een wel-besproeide Bogaard gemaakt / zoo dat daar / vermids de meenigte van die Rivieren zulk een overvloed van kleine Vaartuigen is / dat het is of'er al zoo veel volk op het water als op het land woond. Want de Schuite-voerders / nademaal dit haar kost-winning is / brengen daar haare Vrouwen / Kinderen en al wat zy bezitten / die zy aan d'eene zyde van

Gelegentheid der Landen.

Hoe door konst verbeterd-

het

Waarom veel Eer aan die vergeeven werden, aangedaan word.

Heilzaam gebod van een wys Koning der der Chineezen.

Nauwkeurig op twee wyzen in agt genoomen.

Die uit het Ryk vertrekt moet borg stellen van weer te koomen.

Het bedryf der Portugyzen oorzaak van Oorlog.

Vergelyking van de Noorder Cantammers met d'Afrikanen en Duitzen.

Manier van leeven van die van Cantam.

Haar doortraptheit in de Koophandel,

1517. het Vaartuig / als een huis overdekt / weeten te plaatsen / latende d'andere zyde / dewelke / na den tyd van 't Jaar / meede bedekt is / voor die geene die haar willen laten voeren. En nademaal alle die Rivieren van een goede breette zyn / op dat de Vaartuigen malkander konnen wyken / zoo is alles vol van andere Schuiten de welke gelyk een laag naast malkander leggen / alwaar men alles vind dat in de Steeden te bekomen is.

Manier van in Schuiten te vaaren.

Eindelyk het is een volk het welk om haar hoftwinning alles weet uit haar herssenen te smeeden / tot wagens toe met zeilen / die zy op blakke plaatzen zeer gestwind weeten te doen rollen / en te sturen waar ze willen / gelyk men in Vlaanderen en Italien doet / schoon zy andere wagens ook hebben / die met Peerden voortgetrokken werden.

Zeilende Wagens.

Andere met Peerden

De Stadt Cantam, daar Fernando Perez geweest is / niet alleen door d'onderregting die wy van hem / en ook van andere die met hem geweest zyn / daar van gehad hebben / maar ook door een afteekening van die Plaats die ons van daar gebragt is / weeten wy dat aan een van die vaarbare wateren daar wy van gesprooken hebben / gelegen is / en dat aan den ingang van de Haaven eenige Eilanden zyn daar veele Land-bouwers op woonen. Van daar is de Rivier tot aan de Stadt twee honderd schreeden breed / van dzie tot zeven vadem diep / en langs heen met kleine vrugtbare plaatzen geboozd. De Stadt self leid in een vlak en wel bebouw veld / dog bynа in 't midden binnen de muuren / is een kleine hoogte die wel na een vrouwe borst gelykt / alwaar een kostelyke Kerk gebouw is / de welke met haare spitz toeloopende Toozentjes / van onderen tot boven / een zeer schoone Stadt verbeeld / behalven d'andere Kerken die daar in zyn / de welke zoo veel niet en toonen / als ook de Huizen / de welke / gelyk wy gezegt hebben / van aarde gemaakt zyn. Haar omtrek schynt wel meer als dzie mylen groot te zyn / niet na het oog / maar na de uitreekening. Want op zeekere nagt dat zy een groote Hoogtyd met veele ligten vierden / gelyk wy gewoon zyn op St. Jans avond te doen / liep zekeren Antonio Fernandez, een nieusgierig man / een van die geene die Fernando Perez meedegenomen had / zynde op die tyd binnen de Stadt / durvende zulks by daag niet doen / de geheele Stadt door booven de muur / en telde 't negentig Toozens / de welke voor Bolwezken dienden.

Gelegentheid der Stadt Cantam.

Schoone Kerk.

Omtrek van de Stadt.

Negentig Toorens geteld.

Deeze ganschе muur is van buiten van aarde / zonder eenig ander stof / met Cement en kalk samen gebonden / en zoo dik van onder / dat dezelve in 't midden wel dzie maal smalder is / en na booven / werwaards hy in 't geheel uitloopt / zal hy meer als twintig palmen zyn / van binnen meer als twee deelen van desselfs hoogte omvangen / het welk omtrent veertig palmen zal weezen. Dit omvangen werd door een zeer breede Gragt te weeg gebragt / de welke vol water zynde / rondom de geheele muur loopt / dog daar tusschen blyft zoo veel plaats open / dat wel zes man te Peerd naast malkander zouden konnen gaan / en van binnen de muur meede diergelyk getal / zoo dat men de zelve van binnen en van buiten in 't geheel kan zien en rond loopen / zonder dat'er eenig Gebouw in de weeg staat.

Een raar muurgebow.

En gragt die'er rontom loopt.

In ieder van de gemelde Toozens is een schildwagt-huisje / waar in men voor reegen en Zon kan schuilen / zoo dat daar de ganschе nagt / door last van de Stadt heersen in branden / om van zig te konnen zien. Het geen deeze schikking van de huizen der Stadt nog zierelyker maakt / is dat'er twee straten kruiswys door malkander loopen / de welke op vier poorten van de Stadt uit koomen / waar van dat'er zeeven in de Stadt zyn / de welke zoo net gestelt en afgepast zyn / dat als men in d'eene Poozt staat / men d'ander daar teegen over kan zien. Alle d'andere straten zyn na die twee kruiswyze geschikt / en aan de deur van ieder huis staat een Boom die het ganschе Jaar door groen is / welke Boomen zoo lyn-regt geplant zyn / dat als men ze alle van onderen van het begin tot het einde met het oog beziet / men d'een bynа geen vinger breed voorby d'ander ziet uitsteken / het welk de schoonste lommer van de Weereld maakt.

Straten kruiswys op vier Stadts-Poorten uitkomende.

Nette planting van Boomen die 't heele Jaar door groen zyn.

1517.

Steene brug en Tooren aan ieder poort.

Aan ieder der gemelde zeeven Poozten is een Brug van kalk en steen / en een Toozen met haar ingang / die op dzie Poozten uithomt / waar van een doozgetrokken zynde / is d'ander van teegenweer voozzien ; en zoo eenige Vaartuigen onder dooz de brugge willen vaaren / konnen zy zulks wel doen / want de gragt is daar toe diep genoeg / dog dan moeten zy haare masten neederlaten. Aan ieder Poozt van de Stadt is een man als Kapitein van de wagt / den welken eenig volk by hem heeft die niemand als wel bekende Inwoonders inlaten / welke Inwoonders geen geweer moogen dragen / maar alleen die geene die de wagt aan de Poozten hebben / gelyk hier de Soldaten / die men aan haar weezen en toerusting kend. De Vreemdelingen die aldaar van d'andere Landschappen en van buiten China komen / huisvesten in een voozstadt van de Stadt / en daar en mag niemand komen / of men wil weeten waar hy van daan is / aan wie hy komt / en zoo hy dien aangaande geen genoegen geeft / werd hy aanstonds by de kop gevat.

Goede wagt aldaar.

Soldaten dragen alleen geweer.

Toezigt op de vreemdelingen.

Eindelyk is de Regeering en de voozzigtigheid van dat land zoodanig / dat de jonge Dogters buiten de Stadt moeten woonen / om de eerbaarheid der Inwoonders niet te bederven / en daar is niemand van 't volk of hy heeft d'een of d'andere handeling daar hy zig meede bezig houd / zoo dat daar geen Bedelaars te vinden zyn / want een ieder wind aldaar de kost met de handen / met de voeten of met de oogen : zelf de blinde / waar van in die Stadt over de vier duizend zyn / moeten haar bzood met het malen van kozen en kys verdienen. En dit meenen we genoeg te zyn tot het verstand van het geen Fernando Perez alhier overgkoomen is / waar van wy zoo kozt een verhaal zullen doen als ons moogelyk zal zyn.

Waarom de jonge dogters buiten de Stadt woonen.

Geen Bedelaars, moeten alle werken tot de blinde toe ;

En waar meede haar kost verdienen.

Toen Fernando Perez dooz de nabuurige Eilanden na de Haven der Stadt Cantam en het Eiland Tamouw, of van Beniaga, gelyk de onze het noemen / zoo als wy gezeit hebben / begon te zeilen / zoo als hy van meening was daar in te loopen / vond hy een Vloot Chiis van een goed getal Scheepen / met een Kapitein die dooz last van de Stadt op de Kust paste / op dat de Scheepen de welke met goederen en leevensmiddelen na de Stadt quamen / dooz de Koovers die zig somwylen aldaar lieten zien / niet en zouden werden beroofd : dog nietteegenstaande hy dooz den gemelden Kapitein gelyk als omcingeld wierd / ja zelf eenige schoten met los kruid na zyn Scheepen kreeg / om te zien of hy vriend of Vyand was / zoo is 't dat hy egter / volgens den raad van de Chiise Lootzen die hy in had / met zyn geschut daar op niet en antwoozde / maar ging den heelen dag heen en weer met de vlaggen en wimpels op de masten / en liet de trompetten blazen / met alle d'andere teekenen van Vreede / houdende hem nogtans altyd gereed tot den stryd / in gevalle dat volk hem wilden aandoen.

Wat Fernando Perez in het inloopen van Cantam weedervaard.

Hoe zig daar in draagt.

Den volgenden dag de Chiis zig aldaar op de zelve manier nog onthoudende / ging Fernando Perez het anker in het Eiland Beniaga, op een plaats genaamd Tamouw, laaten vallen / daar hy Duarte Koelho vond / die aldaar al een Maand geweest hadde / en / gelyk wy gezeit hebben / na dat hy dooz het onweeder van hem gescheiden was / op de Rivier van Siam was weezen overwinteren / alwaar hy teegen een Vloot van vyf-en dertig Chyse Roovers dapper slaags was / en dooz haar by na t'eenemaal omcingeld wierd. Fernando Perez van hem verstaan dat de Vloot die agter hem quam kruissen / zulks uit last van de Stadt Cantam deede / om op de Koovers te passen / zond een Brief aan desselfs Kapitein / waar by hy hem liet weeten wie hy was / en hoe dat hy met een Gezantschap van den Koning Don Manuel van Portugaal / zynen heer / aan die van China quam ; en wyl zulks meer om Vreede als om Oozlog was / dat hy daarom op de schooten die hy na hem gedaan had / niet en hadde geantwoozd. Hier op gaf hem dien Kapitein tot antwoozd / Dat hy zeer wellekom was / en dat hy door een van zyne Schepen die voor hem gekomen waaren, verstaan hadde dat hy van *Malacca* vertrokken was ; het welk hem dooz eenige Chiis de welke derwaards gingen / was bevestigd / midsgaders van de Kuitery der Portugyzen. Dat hy al het geen hy van nooden had, van den *Pio* der Stadt *Nanto*, die zig aldaar onthiel, en boven hem was (alzoo hy geen andere last had, als op de Scheepen te passen die na die Haven quamen, om haar voor de Roovers te bevryden) konde verzoeken, en wat hem aanging, dat hy weeder na de Zee keerde, om zyn Ampt waar te neemen

Laat het anker tot Tamouw vallen.

Wedervaaren van Duarte Coelho op de Rivier van Siam met 35 Chineesse Koovers.

Berigt van Fernando Perez aan de Stadts voogd van Cantam.

1517.

Zyn antwoord.

Deezen Pio, aan wie deezen Kapitein Fernando Perez weeg / was aldaar het geen wy onder ons Ammiraal noemen / en zyn naam was de naam van een Ampt / en niet van een Persoon / zoo dat / wyl die Land-streek van Cantam dooz de Vreemdelingen het meeste bezogt wierd / en de vermaartste van Koop-handel was / hy zyn woon-plaats binnen de gemelde Stadt Nanto hiel / alwaar hy alle de Vlooten tot het beveiligen van de Kust liet toerusten / en tot Cantam liet weeten wat Scheepen dat'er aldaar aanquamen / en van waaar ze vertrokken waaren / wat ze meede gebragt hadden / en wat ze verder begeerden / en dat men haar van het noodige zoude voozzien / zoo dat het minste Vaartuig zonder zyn weeten en toelating van daar niet en vertrok.

Wat Pio, te zeggen is.

Fernando Perez dit bescheit van den Kapitein gekreegen hebbende / en van de manier van die regeeringe dooz Duarte Coelho onderrigt zynde / wilde een man na Nanto aan den Pio affenden / maar deezen / als een neerstig Bevelhebber / had al in de voozbaat geweest / en een van de zyne aan Fernando Perez afgeschikt / om te verneemen wie hy was / en wat hy begeerde. Hier op gaf hem Perez goet bescheid van alles ; En dat de voornaamste oorzaak van zyn komst was, het brengen van een Gezant, die den Koning van *Portugaal*, daar hy den Kapitein van was, aan die van *China* met Brieven over het maken van de Vreede zond. Dat hy hem over zulks eenige Lootzen wilde byzetten, om hem met de Scheepen die hy by hem hadde, binnen *Cantam* te Lootzen.

Den Pio laat na Fernando Perez vernemen.

Zyn antwoord.

Den afgezonden Bode hy Perez weder geheerd zynde / bragt veele goede woozden van genoegen van den Pio mede / over zyne komst / en aanbieding van al het geene hy van nooden hadde ; dog wat aanging zyne komst tot Cantam, dat zulks niet wezen konde dooz dat hy het zelve aan de Regeerders der Stadt hadde laaten weeten / en dat hy d'antwoozd / zoo haast als die hem zoude toegekoomen zyn / zoude beschikken. Hier op verliepen al eenige dagen / dog Perez ziende dat hier niet van en quam / zond nog een man aan den Pio, om hem het werk weder indagtig te maaken / dog dezen gebruikte niet anders als ontschuldigingen / zeggende : Dat hy niet meer doen en konde als hy gedaan had, namentlyk zyn komst aan de Regeerders der Stadt te laten weeten. Daar op gingen zoo veel Boden heen en weeder / dat Fernando Perez daar verdriet in kzygende / belastede eenige Schepen uit het Eiland te kzygen / om daar mede en met de Chiisse Lootzen die hy van Malacca mede genoomen had / in Cantam te loopen. Dog het schynd dat dit zoo heel wel niet lukken wilde / want daar waren geen Schepen buiten de Haven / en daar en-boven ontstond'er nog een groot onweder / gelyk dikwils aldaar gebeurd / zoo dat Perez geen ander raad tot lyfs-berging wist als zyne masten te kappen / en zyne dekken te slegten / het welk d'eenigste middel is om de Jonken te redden / als zy haar in zulk een nood bebinden / gelyk de Chiis tegen hem zeiden.

Tweede bezending van Fernando Perez aan den Pio.

Besluit zonder verlof in Cantam te loopen.

Raekt in groot gevaar door storm.

Die van Nanto ondertusschen broegen daar wel nig behommering over / want zy roofden alle het goed van de Schepen die tegen het land gedreeven wierden / en zy hadden groote hoop dat nademaal de onze daar eerst aangekoomen waren / zy een goed gedeelte van het haare zouden weder kzygen / of ten minsten dat de Schepen dooz het onweer redeloos gewozden zynde / de onze aldaar zouden moe-

Mis-bedryf van die van Nanto.

1517. moeten overwinteren / als wanneer men haare goederen goed koop zoude konnen bekoomen. Dit dagt Fernando Perez ook wel / want wat moeite hy ook dede / kon hy niet een Mast / Ree of plank tot het herstellen zyner Schepen van Nanto magtig worden; zoo dat hy ziende dat hy zig zelven noodzaakelyk moest helpen / de masten van eenige Schepen met andere verwisselde / en quam alzoo een weinigje weder te regt.

Daar Fernando Perez zig tegen bezorgd.

Dit gedaan zynde / waar door hy eenige dagen opgehouden wierd / het welk overzulks tyd verschafte om bescheid van Cantam te konnen krygen / en hy egter ziende dat het zelve niet en quam / kreeg vermoeden dat zulks door eenig byzonder belang van den Pio of van d'andere Bevelhebbers die dit werk in handen hadden / toequam / zoo belaste hy niet meer als twee Schepen toe te maaken / namentlyk dat van Martin Guedez, daar hy in stapte / en dat van Jorge Mascarenhas, en agter hem alle de Sloepen van d'andere Schepen / wel gewapend / zoo die geene die Geschut konden voeren / als d'andere; en vertrok na Nanto, latende Simon d'Alcasova voor Kapitein op d'andere Schepen. Dit deede hy om zyne boodschappen van nader-by aan den Pio te laaten doen / ten einde hy hem na Cantam zoude laaten gaan / en zoo hy hem zulks weigerde / dat verlof aan hem zelve te neemen.

Tot Nanto gekoomen zynde / zond hy aanstonds Jan Impole, Factoor van de Vloot / zeer wel verzeld van volk dat wel in den Dos was / en Trompetters / met verzoek aan den Pio: Dat hy hem met des Konings Brief en den Gezant die hy mede gebragt had, na *Cantam* wilde laaten gaan, met hooge betuigingen / Dat hy d'instellingen van de Regeerders van *Cantam* geenzins van meening was te overtreeden, alzoo zyn voorneemen anders niet en was als tegen haar te gaan klagen dat hy dus lang aldaar opgehouden was. Den Pio dit ziende / gebruikte weder veele ontschuldigingen ontrent den Factoor / zeggende dat dat werk aan hem niet en hing / beneffens nog veele andere minnelyke vermaaningen / waar van het besluit was dat hy nog dien dag zoude wagten / en dat zoo'er geen bescheid binnen zeeker bestemdt uur quam / hy dan doen mogt wat hem beliefde.

Zyn nader verzoek aan den Pio.

Bescheid van den Pio daar op.

Uitslag daar van.

Dit dan alzoo binnen den bestelden tyd niet koomende / begon Perez zyn gang te gaan; het welk de Pio ziende / zond hy hem nog Lootzen van het land / die hem voor de Stadt Cantam bragten. Het welk byna in 't lest van September met alle de pragt en staatzie die hem moogelyk was / geschied zynde / waren doenmaals de drie Regeerders die wy gezegt hebben daar in te weezen / namentlyk den Tutam, den Concam, en den Chumpim, die wy gezegt hebben dat daar in gebooden / daar niet binnen. Onder anderen was'er een die wegens zyn ampt den naam van Puchanci voerden / en in plaats van den Tutam gebood; den welken aan Fernando Perez aanstonds liet weeten dat hy met dit zyn inloopen / drie dingen tegen d'instellingen van de Stadt gedaan had; namentlyk / voorseerst Tegen verlof van desselfs Regeerders in te koomen; ten tweeden met zyn Geschut te schieten; en ten derden / met wayende Vlaggen binnen de Stadt te koomen.

Wat hem den Puchanci daar op te gemoet voerd.

Waar op Fernando Perez hem liet voorhouden het geen tusschen den Pio van Nanto en hem over zyn inkomst voorgevallen was / en dat hy hem tot besluit verlof / en tot dien einde Lootzen gegeeven had om hem in te Lootzen. En wat aanging de twee andere dingen / dat het op alle de plaatzen daar de Portugeezen voeren / het gebruik was zulks tot een teeken van Vreede en vrientschap te doen / en dat de Chiis het zelve deden / als zy tot Malacca aanquamen / gelyk hy zelfs wel konde weeten. En nademaal de gemelde Stadt den Koning van Portugaal toe quam / daar hy Kapitein op was / zoo stelden de Portugyzen haar daar geenzins tegen / maar in tegendeel wierden de Chineezen zeer wel onthaald / als Onderdanen van zulk een groot Koning als die van China was / aan wien hy dit Gezantschap van den Koning zyn Meester bragt / gelyk hy reeds van den Pio van Nanto zoude hebben verstaan; en dat hy derhalven op hem verzogt dat hy geliefde zoodanig een voorzieninge te doen hoe hy den gemelden Gezant met de geschenken die hy voor den Koning van China mede bragt / aan 't Hof van zyne Majesteit zoude konnen krygen.

Antwoord van Fernando Perez.

1517.

Den Puchanci deeze redenen aangehoord hebbende / was strax heel wel vernoegd. En wat aanging het afvaardigen van den Gezant / liet hy hem zeggen dat de Regeerders van de Stadt doen ter tyd niet binnen waren / dog dat zulks aanstonts na haare komst zoude geschieden; en zoo hy ondertussen het een of het ander van nooden had / dat hy hem zeer geerne daar mede zoude voorzien.

Welgevallen van den Puchanchi daar over.

Onderwylen moeten wy zeggen dat het vertrek uit de Stadt van deeze drie Regeerders / gelyk het naderhand bleek / meer geschied was / op dat Fernando Perez de heerlikheid en pragt van haare Perzoonen zoude zien / als zy daar in quamen / als uit eenige andere nood / mitsgaders om de voorgang van een ieder en het onderscheid dat de Stadt in elks onthaal deede / te beschouwen / zoo dat zy d'een na d'ander quamen / en een vasten dag tot d'Intreede bestemden. Dog alzoo wy te veel tyd zouden verspillen om te verhalen op wat wyze den Concam, den welken over de zaaken van de Koophandel gesteld is / en den eersten in 't inkoomen was / door alle de Bevelhebbers die onder hem staan / ingehaald wierd; en daar na d'intreede van den Chumpim, die het bewind over de dingen van den Oorlog had / met alle zyne onderhebbende / en hoe dat de geheele Stadt den Tutam, die de voornaamste van allen is / op den derden dag ontfing / zoo laat het ons genoeg weezen te zeggen / dat zy alle drie met zulk een deftigheid in quamen / als of ieder van haar / Heer van de geheele Stadt geweest hadden / en in zonderheid in d'intrede van den Tutam. Want de Rivier was vol van allerhande Vaartuigen met zyde Wimpels en Vlaggen / en het land swart van volk / met allerley vreugde teekenen op haar manier.

Reeden van het vertrek der drie hoofd-Regeerders uit de Stadt.

Op een groote plaats / daar een steene trap zeer wel gewerkt stond / daar hy uitstapte / was een schoone zaak om te zien; de verscheidentheid der Verwen / mitsgaders de toerusting en het getal der Amptenaars van deeze drie Heeren / sommige te Voet / en andere te Peerd / met haare Messen en ander geweer dat wy hier in groote Hoogtyden gebruiken / wonderlyk toegesteld.

De ganssche Muur was op dien dag met zyde Vlaggen en Wimpels 't eenemaal bezet; en op de Toorens stonden Masten mede met zulk groot zyde-tuig voorzien / dat het zelve wel tot zeilen van een groot Schip zoude hebben konnen dienen. Zoo overvloedig in rykdom is dat Land / en de meenigte van de Zyde zoo groot / dat zy het gesaagde Goud en Zyde in haare Vlaggen gebruiken gelyk wy de geringe Verwen en grof Linnen doen.

Rykdom van dat land.

Na dat den Tutam met alle deeze pragt en toeseil in zyn Huis gebragt was / ging Fernando Perez hem aanstonds over zyn gelukkige komst begroeten / gelyk hy aan d andere gedaan had / dewelke voor hem gekoomen waren. Dog ondertussen hiel hy nauwe wagt dat niemand van zyn volk aan land zoude gaan. Ook begeerde hy niet toe te staan dat iemand van de Chiis het gezigt van zyn Schip van binnen zoude hebben / zynde haar het zelve ook op sware straffen door die van de Stadt verbooden / voor dat de Schepen afgevaardigd waren en de zelve de gewoonelyke regten van haare goederen aan de Stadt betaald hadden.

Begroeting van Fernando Perez aan den Tutam.

Na dat dit alles alzoo beschikt was / in welken tyd veele bezoeken tusschen de meergemelde Regeerders en Fernando Perez voorvielen / quamen zy eindelyk alle drie by malkander in het voornaamste huis van haar Vergadering / daar zy wilden weeten wat Fernando Perez hadde voor te stellen / om een besluit daar op te neemen / nietteegenstaande zy de oorzaak van zyn komst alreede wisten.

Hunne byeenkomst.

Op dien dag zond Fernando Perez, Jan Impole, Factoor van de Vloot / wel verzeld van zeer kos-

1517. telyk gekleet volk / en een deel Trompetters die voor uit gingen / om de staatie te vermeerderen / alzoo zy zaagen dat de Chiis geweldig met diergelyke pdelheeden ingenoomen waaren / en dat zy over zulks meede verwagteden dat d'onze van gelyken zouden doen om haaren last af te leggen.

Hoe hy ontfangen werd.

Den Factoor met de sloepen daar hy in was / aan de trappen gekoomen zynde / wierd aldaar door de voornaamste van de Stadt ontfangen / en in de Vergadering der Regeerders gebragt: aan wie hy voorhiel dat den Koning Don Manuel, den welken in het westen van het land genaamd Portugaal, heerste / en die zoo veel Landen en Volkeren ontdekt had / tot dat zyne Vlooten te Malacca aanquamen / een plaats die zoo ver van zyn Koninkryk geleegen is / van een van zyne Kapiteinen genaamd Alfonzo d'Albuquerque, den welken die Stadt van de Moozen genoomen had / verstaan hebbende dat op die tyd eenige Jonken van Chiis aldaar aangekoomen waaren die hy over eenige ongemakken die zy van den Dwingeland van dat Eiland geleeden hadden / zoude wreeken / om dat zy teegen hem gezeid hadden / Dat ze Onderdaanen van den magtigsten Prins van dat geheele Oosten waaren. „ En dewyl hy uit den omgang die hy „ met haar gehad had / gezien hadde dat het een zeer „ edel en wel gemanierd Volk was / midsgaders „ in allerhande weetenschappen ervaaren / en dat „ niet en leefde gelyk d'andere Volkeren van Indi- „ ën; dat zyn Koning en Heer overzulks begeerig „ zynde kennis en vriendschap met zulk een groot „ Vorst als den Koning van China was / te maa- „ken / den meergemelden Fernando Perez, zyn Ka- „ pitein / belast had eenige Scheepen toe te rusten / „ om een Gezant met Brieven en geschenken die „ aldaar gekoomen was / over te brengen : wel- „ken Gezant en geschenken hy heer Koning begeer- „ de dat aan haare Regeerders van Cantam zouden „ werden in handen gesteld / den welken gelyk hy „ verstaan had / door haar toe-doen na het Hof „ daar haaren Koning was / konde worden gehol- „ pen / dat hy Fernando Perez na Malacca zoude „ wederkeeren / en dat in 't volgende Jaar een an- „ der Kapitein aldaar zoude koomen / die den ge-

1517.

„ melden Gezant zoude mede brengen / alzoo hy „ tegen die tyd gereed zoude konnen weezen. En „ alzoo hy Fernando Perez al over eenige dagen „ aangekoomen / en door den Pio van Nanto lang „ opgehouden was / zoo dat hy groote schade door „ onweder aan zyne Schepen geleden had / hy haar „ over zulks bad dat zy hem op het spoedigste als „ doenelyk was / wilden afvaardigen.

Haar antwoord.

De Regeerders dit Vertoog aangehoord hebbende / betuigden aan Fernando Perez met veele woorden het genoegen dat zy over zyne komste hadden: En dat zy niet en twyffelden of hy zoude aangenaam by den Koning van CHINA wezen, uit oorzaak van de goede naam die de PORTUGYZEN aldaar en by haaren Koning hadden. En wat den Gezant aanging / Dat men aanstonts de noodige voorzieninge zoude doen, dat hy aan land wel ontfangen wierd, en dat zy ondertusschen de oorzaak van zyne komst aan den Koning haaren Heer zouden schryven, om van hem te verstaan wat hy begeerde dat men daar in zoude doen, alzoo hy zonder zoodanig een bescheid van daar niet en konde vertrekken; en zoo hy Kapitein ondertussen ietwes uit de Stadt van nooden hadde, of eenige Goederen om te verhandelen mede gebragt had, hy zulks zeer wel konde doen, en dat dat zoude weezen na dat den Gezant aan land zoude zyn gekoomen.

Orders die Fernando Perez vervolgens stelt.

Fernando Perez zoo uit dit antwoord / als door de gesprekken die zy naderhand met malkander hadden / verstaan hebbende hoe hy zig ontrent dit werk te dragen had / gaf last dat men den Gezant met de Geschenken en die geene die aldaar zouden blyven / aan land zoude zetten. Deezen Gezant was genaamt Tome Pires, den welken Lopo Soares daar toe in Indiën verkoozen had. En schoon hy geen man van grooten staat was / als zynde maar een Winkelier / en in Indiën alleen dienende om de Geneesh-kruiden die na dit Kryk zouden koomen / in te koopen / zoo was hy egter de bequaamste en de gaauwste die men tot dit Gezantschap konde vinden. Want behalven dat hy na zyne middelen in de wetenschappen zeer wel opgevoed was / en zig de

Hoedanigheden van den Gezant.

1517. de zaaken van zyn Koophandel zeer wel verstond/ zoo was hy daar-en-booven nieusgierig om alles te weten/ en had een levendige geest tot alle dingen.

Zyn inhaalingtot Nanto.

Eindelyk op den dag dat Fernando Perez hen met een groot geschiet van het Geschut / het blazen der Trompetten / en het volk zeer kostelyk gekleet / aan de steene Trap zette / wierd hy met zeven Portugyzen die by hem gebleeven waren / om hem in zyn Gezantschap te verzellen / na het huis gebragt dat hem toegeschikt was / wezende een van de deftigste van de Stadt. Hy wierd aanstonts dooz de grootste van de Stadt bezogt / en de Regeerders leiden hem zeekere zomme gelts toe tot zyn onderhoud / gelyk men aan de Gezanten is gewoon te doen ; dog Fernando Perez wilde zulks niet toestaan / zoo lang als hy daar was / zeggende ; Dat na dat hy op weg na den Koning zoude wezen / hy als dan de gewoonte van de Stadt zoude volgen.

Word van de grootste van de Stadt bezogt.

't Verzoek van de Regeerders aan Fernando Perez om aan land te koomen, afgeslagen.

Deeze overlevering aldus geschied wezende / lieten de Regeerders aan Fernando Perez verzoeken dat hy gelieste aan land te koomen / om hem na haar vermoogen te onthalen ; dog hy sloeg zulks beleefdelyk af / zeggende : Dat hy uit zyne Schepen niet en vermogt te gaan , alzoo den Koning hem de zelve aanbetrouwd hebbende, het overzulks zyn schuldige pligt was zig zoodanig in zyn ampt te quiten , dat hy al het geen aan de zelve overquam , met een goed gemoed kon verantwoorden , maar dat hy de Factoor van de Vloot met eenige Goederen in de plaats zoude zenden , verzoekende dat ze hem in een huis digt aan strand wilden ontfangen , op dat hy zoo veel te nader aan de Schepen zoude wezen.

Verdere bestelling van Fernando Perez.

Het verzoek van Fernando Perez wierd in alles toegestaan / en na dat dit huis alzoo toebereid was / zond hy zyn Factooz en Schryver met eenige Bediende die tot de Factorye behoozden / en eenige weinige goederen ; drywende zyn handel op de beste wyze als hem doenelyk was / en geevende aan eenige van zyn volk verlof om na de Stadt te gaan op dat hy die zelf mede op een onbekende wyze mogt beschouwen en verspieden / gelyk hy deede.

Om wat oorzaaken hy vertrekken moest.

Alle het welke in dierboegen besteld zynde / gebeurden er twee dingen / waar dooz hy van daar moest vertrekken. Het eerst dat hy na alles in ozder geschikt te hebben / de tyding van Simon d'Alcasova gekreegen had / dat hy met eenige Kooverze Jonken slaags stont te wozden / dog dat zy zulks niet in 't werk gesteld hadden / om dat hy gestadig wel op zyn hoede was geweest ; en het tweede / dat zyn volk ziek begon te wozden / om dat die Rivier ongezont dooz de onze was / in voegen dat zoo lang als hy aldaar geweest had / het welk de geheele Maand van October hadde geduurd / hem negen man van de koozts afgestozben waren ; welker boornaamste was den Factooz Jan Impole ; zoo dat hy om die redenen zyn afscheid van de Regeerders van de Stadt nam / zeggende dat hy na het Eiland Tamou weder keerde / daar de Schepen gebleeven waren / om de zelve van de schade die ze in het laatste onweder gekregen hadden / te herstellen / gelyk hy dede : om dat gelyk hy reeds eenige kennis in het land had beginnen te maken / hy nog meer voorraad tot zyne herstellinge kreeg als hy op de Rivier van Lissebon zoude hebben konnen doen ; zoo groot is den overvloed van alles aldaar te lande.

De Chinezen leeren een nieuwe huidt om de Schepen doen.

Hy was de eerste van alle die de Chiis daar in navolgende / een nieuwe huidt om de Schepen wist te doen / het welk is een dunne voering of omslag van planken die men langs de zyden van 't Schip heen leid / koomende van om leeg een weinig booven de bark-houten / daar de Tee niet en komt / en tusschen de nieuwe en ouwde planken wozd een smering gedaan / van Kalk en Olie van zekere Vis gemaakt / die aldaar blyft kleven aan d'ouwde vogt van 't Schip / waar dooz de boovenste planken vast aan malkander voegen. En daar na in plaats van Teer / en met Kalk en Olie alleen / wozden de nieuwe planken van booven gesmeerd / welk mengzel zoo deugtzaam dooz de planken is / dat de wozm daar niet in kan koomen ; wozdende deeze smeering of mengzel dooz 't water in weinig tyd zoo hard als steen. En alzoo het een zaak is die een Jonk zeer lang doed duren en digt houd / zoo zeg ik dat men by de Chiis, Jonken vind die vier en vyf huiden of verdubbelingen hebben / waar dooz de zelve gelyk een muur zyn / dog dit komt'er dan ook by / dat het de zelve wat traag in 't zeilen maakt / gelyk zulks niet anders wezen kan.

Deftige uitwerking daar van.

1517.

Maar vertraagd de zeillaadje.

Fernando Perez ondertusschen last van den Koning Don Manuel hebbende dat hy zig in die Gewesten van China zoo lang zoude ophouden als eenigzins moogelyk was / om alles zoo veel nauwer 't onderzoeken / zoo quamen terwyl hy dooz 't Eiland Beniaga ten anker lag / aldaar eenige Jonken van die volkeren die men Lequios noemd / die men tot Malacca al kennis had dat in zekere Eilanden by die Kust van China leggende / haar woonplaatz hadden : waar op hy ziende dat ze meest veel Goudt en andere kostelyke waren mede bragten / en dat ze veel beter waren om mede om te gaan als de Chiis , zoo is't dat hy uit de mond der Portugyzen zelf / die haar Land gezien hadden / wilde verstaan hoe het eigentlyk daar mede gelegen was / en derhalven belaste hy Jorge Mascarenhas zig met zyn Schip derwaarts te begeven / tot welken einde hy verlof van de Regeerders van Cantam bequam.

Komst van Jonken der Lequios met kostelyke waren.

Deezen vertrok dan met eenige Jonken die na het Landschap van Foquien gingen / zynde aan geen zy Cantam aan de beneeden Kust teegen het Oosten aan ; welk Landschap de onze ter oozzaak van een Zee-Stadt aldaaar weezende / genaamt Chincheo, daar eenige naderhand gingen handelen / doozgaans de naam van de Stadt geeven. En alzoo Mascarenhas wat lang onder weeg was om d'Eilanden der Lequios , de welke teegen het Oosten omtrent honderd en zoo veel mylen weegs bestaan / welker eerste vyf-entwintig graden en een half na het Noozden leid / van waar een reex van dezelve dooz de vooz dees gemelde Muur / Oost-Noozd Oost / en verder Noozd aan loopt / zoo is't dat hy / na dat hy raad met de Chiisse Lootzen die hy op zyn Schip had / gehouden hadde / van daar niet en vertrok / en zyn handel met eens zoo veel winst als tot Cantam gedaan was / in 't werk stelde. Want dewyl dit gedeelte zoo veel van de Koopluiden niet bezogt en wozd / zoo is dat de oozzaak dat de Goederen die aldaar vallen / weinig mogen gelden / en daar teegen de geene die van buiten komen / zeer veel.

Fernando Perez dryft een voordeeligen handel voor Beniaga.

Op de zelve tyd zond Fernando Perez, Duarte Coelho, als Zeilvaardig leggende / na Malacca, om de tyding van het onthaal van de Gezant die hy meede genomen had / aldaar te brengen / en hoe hy de Vreede met de Regeerders van Cantam gemaakt hadde / als meede hoe de Voozstellen dooz ons gedaan / aldaar wel waaren opgenoomen. Deezen Koelho quam / gelyk wy hier boozen gezegt hebben / tot Malacca in 't lest van Meert van het Jaar vyftienhonderd agtien / en was de goede tyding die hy bzagt / oozzaak dat den Kapitein en andere Bevelhebbers een Jonk toerusteden om na China te gaan / als meede om aan Fernando Perez de tyding te brengen van d'ongemakken die zy aldaar dooz den Oozlog van den Koning van Bantam hadden uitgestaan / met verzoek van haar eenig Oozlogs voozraad en andere noodige zaken te laten toekoomen.

Duarte Coelho na Malacca gezonden.

Uitwerkinge van zyn komst aldaar.

1518.

Fernando Perez dit verstaan hebbende / en oozdeelende dat het een zaak van groote aangeleegentheid was / schreef aanstonds aan Jorge Mascarenhas na Chincheo, daar hy wist dat hy was / ende om het quaad weeder niet en konde vertrekken / den welken deeze boodschap ten eersten met de Post kreeg / want deeze manier van schryven is aldaar meede in 't gebzuik : maar daar hier de Post-lopers haar aankomst met haar Hoozn te kennen geeven / hebben de Peerden aldaar een hoope Bellen vooz de bozst / waar meede zy haar niet alleen van verre laaten hooren / maar ook dooz de klank dier din-

Bellen, in plaats van Post-horens ter aanmoediging der Peerden door haar klank.

1518. gen tot loopen aangemoedigd werden / gelyk de Kastiliaanen van Xeres / om haar loop in de loopbaan zoo veel te beeter te volbrengen.

Perez neemt zyn afscheid van de Regeerders van Cantam.

Mascarenhas hier op by Perez gekoomen zynde / viel der vooz deeze tyd niet anders te doen als zyn afscheid van de Regeerders van Cantam te neemen / alzoo hy tyding van haar gekreegen had dat'er bescheidt van haaren Koning gekomen was / dat Thome Perez wel tot zyn Gezantschap mogt vertrekken. Hier op liet hy dan zyn vertrek zoo tot Cantam als Nanto en Tamouw, daar hy lag / bekend maaken / en zoo'er ymand was die eenige schade van de Portugyzen geleeden / of ietwes van haar te eisschen hadde / dat hy zig zoude aangeeven om voldoeninge te erlangen; het welk dooz de Inwoonders zeer hoog gepreezen wierd / als zynde een zaak die onder haar nopt gehoozd was / waar dooz zy dan zaagen dat wy zeer opregte en regtveerdige Menschen waaren.

Perez dan met zyn geheele Vloot in 't laast van September des Jaars 1518 vertrokken / en omtrent het Eiland Ainam, daar men de Peerlen vist / zynde by een punt van het land China, als men in de Golf van Cochinchina wil ingaan / gekomen zynde / quam het Schip St. Andries, daar Pero Soares Kapitein op was / dooz onweeder met eenige Portugyzen te verongelukken: dog naderhand / doen Simon d'Andrade, broeder van Perez na China ging / gelyk wy hier na zullen zeggen / stelden de Chiis hem deezen Pero Soares in handen / met de Portugyzen die aan land konden koomen.

Portugys Schip by het Peerel-Eiland verongelukt.

Ontmoeting van Fernando Perez in het Naauw van Cingapura.

Fernando Perez ondertusschen in 't vervolgen van zyne reis / in het Naauw van Cingapura, op de Kust van Malacca, waar dooz die geene moeten daar hy van daan vertrokken was / gekomen zynde / vond aldaar Diego Pacheco met een Vloot die Don Aleixo de Menezes hem in 't gemoet gezonden had / alzoo hy staat maakte dat hy dooz de Mouzon die'er doen waayde / teegen die Maand aldaar zoude konnen weezen / en vreesde dat hy eenige overlast van de Vlooten van den Koning van Bantam zoude lyden / zoo dat hy beneffens gedagten Pacheco met Eer en Kykdom vervuld (twee dingen die zelden zaamen gaan / om dat'er weinig Menschen zyn die de zelve dooz haaren arbeid verkrygen / gelyk Perez gedaan had) tot Malacca binnen quam.

Fernando Perez tot Malacca zeer welkom.

De komst tot Malacca van Fernando Perez, was aan een ieder zeer aangenaam / niet alleen om het geen hy in China vooz ons uitgewerkt had / maar ook om dat het een zeer voozdeelig land vooz die geene was / die zig aldaar met der woon ter neder gesteld hadden / en het geen dat veele te rug kreegen van de goederen die zy met gedagten Perez in zyne Scheepen derwaards hadden gezonden; als meede om dat hy zeer wel voozzien weeder quam van al het geen de Stadt van nooden had / volgens het verzoek dat Jorge Alvares hem van daar meedegebragt hadde.

Van die reis voer niet alleen zeer wel / de Factorye van Malacca, maar ook alle die geene die hare goederen met die Vloot uitgezonden hadden / zoo met het geen in China gewonnen was / als met de wederkomst van de Vloot tot Malacca. Dog ondertusschen had Alfonzo Lopes d'Acosta en alle de Bevelhebbers van de Sterkte / mitsgaders Duarte de Mello, Zee-Kapitein / en andere die als Inwoonders tot Malacca zouden blyven / vooz de komst van Fernando Perez by Don Aleixo sterk aangehouden dat hy eens wilde gaan kennis nemen van het geen den Kapitein Ciribiche in het inloopen van de Rivier Muar aangevangen had / om hem die plaats van toevlugt te ontnemen / en dat eer hy naar Indiën ging.

Verzoek tegen Ciribiche in het inlopen van de Rivier Muar.

Afgeslagen met de reedenen van dien.

Dit wierd hun afgeslaagen / om dat na dat hy Aleixo in die Stadt aangekoomen was / den Kapitein Ciribiche een einde gemaakt had van de ongemakken die hy de Stadt van te voozen met zyne Daartuigen aangedaan hadde; en dat alleenlyk dooz dien hy Aleixo niet meer als een Galey en eenige Koei-sloepen vooz de Rivier Muar gezonden had / waar meede hy dien Mooz genoegzaam omcingeld hadde / zoo dat hy geen leevens middelen van buiten konde krygen / en zyn volk alzoo van honger moest sterven. Nogtans alzoo Fernando Perez van China gekomen was / en boven het volk dooz hem meedegebragt / de Stadt met veel voozraad voozzien hadde; dat meede Alfonzo hem Aleixo gedreigd had dat hy met Fernando Perez en veel volk na Indiën zoude gaan / terwyl hy den Oozlog alle dagen te verwagten had / als of hy hem alle de ongelukken wilde wyten die daar uit zouden koomen te ontstaan / zoo riep Aleixo alle de Kapiteinen en andere Perzoonen van aanzien by malkander; en nietteegenstaande zy van het gevoelen van Alfonzo Lopes niet en waaren / zoo is 't egter zulks dat om geen meerder oozzaak tot klagten / als ook geen reeden tot vrees van zulk een nabuurige Stadt te hebben / hy last gaf dat hy Alfonzo Lopes met het noodig volk / wagt daar vooz zoude houden. En nietteegenstaande hy zulx ontschuldigde om dat hem de Sterkte aanbevoolen was / zoo is 't egter dat Don Aleixo die het zelve op hem genoomen had / zig in dat geval daar van vooz ontslagen hiel. Te meer alzoo hy uitdrukkelyke last van Lopo Soares had om geenderhande reedenen uit de Sterkte te gaan / alzoo het zelve geen andere ongereegeldheeden zoude veroozzaaken als die geene waar van wy hier te vooren gesprooken hebben.

1518.

Don Aleixo de Menezes pleegd raad met de Kapiteinen.

Reedenen van Don Aleixo om uit de Sterkte van Malacca niet te gaan.

Fernando Perez was daar niet minder teegen / op dat hy onder het gebied van Alfonzo Lopes niet en zoude staan / wyl Don Aleixo zelf niet meede ging. Eindelyk vertrokken met Alfonzo Lopes d'Akosta, Don Tristan de Menezes, Don Rodrigo da Silva; Don Manuel zyn Broeder; Alvaro de Souza, Francisco Pereira, Duarte Furtado, Jorge Mascarenhas, Jorge Botelho, Duarte de Mello, Opperhoofd van de Zee / Diego Pacheco; Manuel Falcon, Pero de Faria, Antonio Lobo Falcon en andere / de welke vooz Kapiteinen van kleine Barken en andere Daartuigen meede gingen: als meede Jorge Mascarenhas, den welken met zyn Schip van China gekoomen was / het welk sterk en veel grooter was / als d'andere / om de verschanzing van de Sterkte die op de kant van 't water stond / daar meede te beschieten / daar die honderd Portugyzen op waaren / behalven eenige van de voornaamste Maleyers en eenig Land-volk.

Vertrek van Alfonzo Lopes d'Acosta.

Deeze Vloot quam op de Rivier Muar ten tyde als de Vloed begon te vallen / zoo dat men daar dooz een groote Slag-boom ontdekte / die de Mooren een goet stuk weegs van de Rivier gemaakt hadden en nogtans zoo digt niet / dat ze veel schade van ons Geschut konde lyden. Alfonzo Lopes ziende dat hy die slag-boom met zyn Galey niet en kon overweldigen / als ook niet Jorge Mascarenhas, met zyn Schip dat het grootste / en daar veel Geschut op was / zoo liet hy het anker aan deez zy van de zelve met zyn geheele Vloot vallen. Hier op gebeurde het dat Alvaro de Souza zoon van Nikolaas de Souza, en swager van Alfonzo Lopes d'Acosta, een eedelmoedig jongman van omtrent agtien Jaar / den welken na lof en eere stond / met een Bark daar zeeven Portugyzen in waaren / het dooz de Slag boom liet zetten / en vooz de Sterkte ging leggen. Alfonzo Lopes, zyn swager zulks verstaan hebbende / en overweegende in wat gevaar hy stak / (alzoo men van binnen zeer sterk schoot) zond aanstonds Jorge Botelho in een sloep om hem te gaan afhaalen / dog wat blyt hy ook daar toe aanwende / zoo kon hy egter zoo tydelyk niet komen / of hy vond dat hy al twee schooten in 't lyf gekreegen had / waar van hy kozt na zyn komst tot Malacca quam te sterven.

Komst van de Vloot op de Rivier Muar.

Swarigheeden om de slag-boom te overweldigen

Eedelmoedige daad van een jong Eedelman.

Jorge Botelho om zyn blyt teegen den volgenden dag / die tot het aantasten van de Sterkte bestemd was / te vertoonen / liet zig binnen de Slagboom voeren / waar over d'andere begonden nydig te werden / alzoo het de plaats van Eere was / zoo dat hy kozt daar na dooz dzie of vier andere Kapiteinen gevolgt wierd; waar op zy alle zeer wel te vreeden zynde / alzoo zy meenden op een goede post te weezen / teegen dat het Getyden dag daar aan

Stryd om eer.

1518. aan zoude koomen / als wanneer men de Sterkte zoude aantasten / zoo wierden zy alle / beneffens de voornaamste Kapiteinen en andere Bevelhebbers / by nagt in de Galey van Alfonzo Lopes d'Acosta ontbooden / om raad daar over te houden. Hier in waaren de gevoelens zeer verscheiden / alzoo zommige meenden het zelve zeer gevaarlyk te weezen / en andere weederom anders / waar onder was Tristan de Menezes, die het zelve ligter als Jorge Mascarenhas en Alfonzo Lopes oordeelde / want deeze zagen daar veel gevaar in. Dog men moet zig over dit gevoelen van Don Tristan niet zeer verwonderen / want doen Don Jan de Menezes zynen Oom / den Koning van Fez, op het plein van Arzilla, dat hy ingenoomen had in 't Jaar vyftienhonderd en agt zoude gaan bevegten / was hy Tristan de eerste die voet aan land zette / en zig voor het schieten der Moozen ging bloot stellen / zoo dat hy het een minder gevaar oordeelde te zyn / deeze Sterkte van Muar aan te tasten: want het onderscheid dat'er van 't geschut van het plein van Arzilla, en van de sterkte van Muar was / scheeld zoo veel als van een Leeuw met een Kat / nietteegenstaande zy beide van een uiterlyke gedaante en ingeboozen aard zyn.

Dapperheit van Tristan de Menezes.

Vergelyking van het werk van Arzila en van deze Sterkte van Muar.

En in der daad het werk van Arzilla was zoodanig gesteld / dat men met kleine schuitjes langs een steenagtige plaats most roeien / daar de Zee geweldig teegen aan sloeg / en als men de voet aan land zettede / was men ten eersten met het aangezigt teegen 't geschut der Moozen. Zoo was het ook met Henrique de Menezes, Gouverneur van Indiën, doen hy de Vesting van Calicut, daar Don Jan de Lima Kapitein op was / zoude gaan ontzetten / gelyk wy op zyn plaats zullen verhaalen.

Afvogt en wederkeering na Malacca.

Deezen aanslag op de Sterkte van Muar dan agter gebleeven zynde / keerden zy weeder na Malacca met minder Eer als zy daar voor gekoomen waaren; het welk Don Aleixo zeer onverduldig droeg / alzoo hy het agterlaaten van dien aanslag veel nadeeliger oordeelde / als dat zyn volk daar voor met bloedige koppen had afgeslagen geweest. Dog het schynt dat Godt in diergelyke geballen van op de Vyanden te zegepralen / niet en begeerd dat de menschen zig op haare eigene kragten zullen betrouwen / maar alleen op de hoop van zyne hulp. En daarom zien wy dikwils aanslagen door zoo veel en zoodanige Perzoonen aangevangen / dat het / volgens het oordeel van de menschen / schynt dat niets het zelve kan wederstaan / daar nogtans het geheel anders komt uit te vallen; en andere weederom / de welke al haar vertrouwen op de barmhertigheid Gods stellen / alles na wens gelukt / gelyk in deeze aftogt is gebeurd / de welke weinig dagen daar na hervat wierd.

Nieuw besluit van Don Aleixo de Menezes.

Dit dan aldus toegegaan zynde / besloot Don Aleixo, die deeze zaak als zyn eigene rekende / Don Tristan de Menezes na de Molucze Eilanden te zenden / gelyk Lopo Soares hem belast had / waar van een zoo veel te beter uitslag verwagt wierd / dat eenige Jonken daar toe wel van pas van Java gekoomen waren / mede brengende Brieven van Molucco aan den Gouverneur van Indiën en aan den Kapitein van Malacca, van Boleife, Koning van Ternate, een van de gemelde Eilanden / en van Francisco Serraon, zynde een van de Kapiteinen die Alfonso d'Albuquerque derwaarts gezonden had / gelyk wy voor deezen geschreeven hebben. 1518.

Verzoek van den Koning van Ternate om een Sterkte op zyn land te hebben.

By de gemelde Brieven verzogt den Koning op den Gouverneur en den Kapitein van Malacca zeer ernstelyk dat zy hem eenige Schepen en volk wilden laten toekoomen / om een Sterkte te maken / beloovende hy alle de onkosten daar toe te doen / en dat hy zeer genegen was Vreede en vriendschap met den Koning van Portugaal en zyne Onderdanen te houden. Francisco Serraon schreef mede veele dingen van die Eilanden / en wat een nutte zaak het voor ons zoude wezen aldaar een Vesting te hebben / waar van hy veele redenen bybragt.

Dog het zy daar mede zoo het wil / immers vertrok Don Tristan eindelyk na die Gewesten met een Schip daar vyftig man op waren / en twee Jonken van Koopluiden van Malacca, welkers reis wy op zyn tyd zullen verhalen.

Berigten aan den Koning van Bantam uit Malacca, over het niet aantasten van zyne Sterkte

Ondertussen verstond den Koning van Bantam door eenige van zyn volk tot Malacca, dat de reden waarom de onze zyn Vesting niet aangetast hadden / meer ontstaan was uit twisten en verdeeldheden die tusschen de Kapiteinen van de Vloot ontstaan waren / als om eenige andere oorzaak / en dat Don Aleixo de Menezes die zig aldaar bevond / Neef van den Gouverneur van Indiën, door hem daar ter plaatze tot Gebieder aangesteld was; dat hy mede zoo misnoegd tegen de Kapiteinen over het agterlaten van dien aanslag was / het welk door haare oneenigheden en onderlinge strydigheden was veroorzaakt / dat zy niet en twyffelden of hy zoude dat werk met al het volk dat'er in de Stadt was / zelf binnen weinig dagen weder by der hand nemen.

Den Koning / de welke zeer schrander en voorzigtig in alle zyne handel was / dit verstaande / en by hem zelven overleggende hoe hy dit opzet van Don Aleixo zoude verydelen / bestoot hem eenige voorslagen van Vreede te laten doen / om dat hy wel wist dat hy met Fernando Perez en een gedeelte van 't volk dat van China gekoomen was / eens na Indiën vertrokken zynde / het welk / gelyk men hem verzekerde / eerst-daags stond te geschieden / hy het met d'andere die tot Malacca gebleven waren / het dan wel stellen zoude. Hier op verzogt hy dan op hem dat hy hem iemant wilde toeschikken / om dat werk op de beste wyze als doenelyk was met malkander te overleggen. Dog na dat alles door Boden die heen en weder gezonden wierden / tusschen hem en Don Aleixo, mitsgaders Alfonso Lopes d'Acosta byna afgedaan was / en dat het daar by stak / dat zy eenige dingen die den Koning gelyk als tot verzekering begeerde / en waar toe hy de toestemming van den Gouverneur van Indiën wilde hebben / zonder het welke hy niet zeker konde weezen / aan hem niet en wilden toestaan / zoo bleef die zaak alzoo steeken / alzoo dien loozen Koning dit alles maar in dier voegen beleide / tot dat Don Aleixo met de zyne na Indiën zoude zyn vertrokken.

Het werk blyft steeken.

Dit vertrek dan alzoo met Fernando Perez en eenige van die geene die met hem uit China gekoomen waren / aangevangen zynde / bleef het werk als gezegt is / by maniere van opschorting of stilstand steken / tot dat alles door den meer gemelden Don Aleixo bevestigd was.

RE-

REGISTER.

A.

Alphonso d'Albuquerque doed groote vlyt voor den dienst des Konings van Portugaal. 5

B.

Bedelaars mogen in de Stadt Cantam niet gevonden worden. 19
Bellen in ste van Posthoorens ter aanmoediging der Peerden en om berigt van haar aankomst te geven gebruikt. 26
Benjaga hoedanigen beteekenis van *Handel-plaats*. 11
Blinde, kreupele en verminkte, hoe binnen Cantam aan de kost komen. 19
Brand in een Schip met Peper geladen dat van Sumatra na China meende te gaan. 7

C.

Cantam een voorname Stadt in China in haar inwoonders en koophandel beschreven 15–19. Desselfs omtrek, Kerken en Straten aangewezen 17, 18
China in zyn Oosterlyk gedeelte van Asia, met een groot deel van Europa vergeleken 11. 't Zelve in zyn omtrek en strekking beschreeven 11. Desselfs grootheid nader uitgemeeten 11,12. Hoedanig Noordwaards van Tartaryen, door een opgeworpe muur afgescheiden 12. Dat Landschap in vyftien Koninkryken verdeeld 12. Is alleen een vermakelyk Land door de konst der Inwoonderen. 16
Chineeze Land-kaart, hoe van den Heet Barros bevonden. 12
Chineezen in haar voorzegging uit de Sterren en maken van Landkaarten beschreeven. 12
Chineezen en Tarters, hoe door ruwe Bergen en een opgehaalde muur ten Noorden afgescheiden 12. Haar onderscheide benaming van Steeden en Dorpen 13. Haare Geregtshandeling en Landbestuurders beschreven 13. Haare Ampten, en derzever verkiezing beschreven 13. Dezelve in haar Waanwysheid en Eerzugt beschreven 14. Hunne Tyd-rekening en Hemelloopkunde 14. Nemen den Oorlog teegen de Portugyzen op. over hun quaad gedrag aldaar 15. Zyn verpligt borg van weederkomen te stellen als ze uit het ryk verreyzen willen 15. Zyn binnen Cantam zeer konstig in yzergieten, en zinnelyk in huishouding, als mede zeer jaloers over hunne Vrouwen en Bywyven. 16

D.

Dogters van Cantam in China, waarom buiten de Stadt woonen. 19
Duarte Coelho van xxxv Chineeze Roovers op de Rivier van Siam aangerand. 19

F.

Fernando Perez d'Andrade uit last des Konings van Portugaal van Malacca na de Golf van Bengale en China afgezonden 5,6. Komd te Pacem op 't Eiland Sumatra, om aldaar Peper in te nemen en na China te brengen 6. Krygt brand in een zyner Schepen vol Peper gelaaden 7. Besluit daar op na Bengale, en niet na China te gaan 7. Dog weder anders beraaden, gaat na China en heeft veel tegenspoeden op reys 7. Op weg na China elders aan land gegaan om water te zoeken, heeft een rare ontmoeting, die ten besten uitvald 8, 9. Word zeldzaam door een Jongen bekommerd, en uit groot gevaar gered 8. Krygt na veel gevreest onheil overvloed van leeftogt van de geene die hen dagten 't leven te berooven 9. Komd aan 't Eiland Poele Candoor en vind overvloed van Hoenders, Vis en Schildpadden 9. Daar na te Patane dat onder 't Koningryk van Siam behoord 10. Vind zig door 't verhaal van R. Perestello aangemoedigd om na China te gaan wegens de groote winst aldaar te doen 10. Maakt Vreede met den Gouverneur van Patane, en doorloopt de gantze Kust van Siam 10. Beslegt het geschil over 't Navolgerschap van Kapitein op Malacca en bevorderd zyn Togt met agt Schepen 10, 11. Heeft zeldzame ontmoetingen onder 't inloopen te Cantam 91-21. Houd verscheide gesprekken met der Chinezen Pio over 't inloopen binnen Cantam, 20. Zonder verlof te Cantam willende in loopen, raakt door storm in gevaar 20. En word na de storm van de Nantooze Chinezen geplunderd 20. Te Cantam in geloopen, word van een drywerfze misdaad tegen de instelling der Chinezen beschuldigd 21. Dat Perez Mannelyk verantwoord 21. Verneemd daar uit de grootsheid der Chineeze Heeren, Conçam, Chumpim en Tutam 22. Gaat den Tutam van Cantam begroeten op zyn aankomst 22. Doed daar op zyn aanspraak aan de dry Hoofd-Amptenaren 23. Wel ontfangen zynde, en gesprek aan weerkanten gehouden hebbende, geeft order aan den Gezant hoe zig te dragen 24. En brengd den zelven met veel geschenken onder grooten toestel aan land 25. En zelfs verzogt zynde insgelyx van boord aan land te komen, slaat zulx af 25. Last van zyn Koning hebbende zig lang in China op te houden, leid toe om met eenige kostelyk geladen Jonken der Lequios te handelen 26. Zend 'er Jorge Mascarenhas op af, en doed een voordeeligen handel omtrent het Eiland Banjaga 26. Zend Duarte Coelho na Malacca, om de tyding van des Gezanten aankomst en Vreede met de Chinezen te Cantam te verwittigen 26. Affscheid van de Regeerders van Cantam genomen en vertrokken zynde, verlieft een Schip by 't Peere!-Eiland Ainam 27. In 't nauw van Cingapura gekoomen, ontmoet de Vloot van Diego Pacheco om hem tegen die van Bantam te beschermen 27. Uit China weder te Malacca aangekomen, was daar om veele reden by elk wellekoom 27. Ten laatsten in onderhandeling van Vreede met den Koning van Bantam geraakt, blyft zulx steeken door zyn vertrek. 30.

G.

Gastmalen en dertel Banketteren by de Chinezen zeer gemeen. 16
Geschut en Klokgieten zeer ouwd by de Chinezen. 14

I.

Inhaling van den Tutam binnen Cantam ongemeen pragtig. 22
Jongens met hun tween, van Fernando Perez op de wagt by de Boot gelaten, brengen hem door slaapzugt in 't uitterste gevaar 8.
Yzer-gieten by de Cantammers in China konstig geoeffend. 16

K.

Keyzer of Koning van China, waarom gemeenelyk door vier Gezanten bezogt 14,15. Een van haar doed een zeer schoon en leerzaam Gebod uitgaan. 15
Koning van Bantam in lange onderhandeling met Fernando Perez en don Aleixo van Vreede. 30
Koning van Portugaal krygt berigt van de groote Rykdomen der Koninkryken van Bengale en China. 5,6
Krygszaken in China waarom door inboorlingen; de Regtzaaken door vreemdelingen bestuurd worden. 14

M.

Malacca door wat Middel ontvolkt 6. Word zederd de wederkomst van Fernando Perez, van veele voorvallen met die van Bantam beloopen. 28-30
Mylen en Landmaten der Chinezen beschreven. 12
Muur tussen China en Tartaryen tot welken Landscheiding opgehaald. 12
Muurgebouw rondom de Stadt Cantam dat wonderlyk van maaxel is. 18

P.

Patane een plaats van grooten Koophandel onder 't Ryk van Siam. 9, 10
Peper ten tyde der Portugyzen de beste Waar, die men in China konde brengen. 10
Pio hoedanigen Ampt van Ammiraal ter Zee by de Chinezen. 20
Poele Candoor, een Eiland dat overvloed van Hoenderen, Vis en Schildpadden heeft. 9
Poele, hoedanigen gemeene naam in 't Maleits van een Eiland. 9
Portugyzen quaad gedrag in China berokkend een Oorlog met die Natie. 15

R.

Regeering hoe gesteld onder den Koning of Keizer van China. 13
Reizen buiten 't Ryk van China om voordeel of uit leerzugt, waarom verbooden. 15

S.

Schepen met een nieuwe huid te voorzien, hoe en wanneer van de Chinezen geleerd. 25
Siammers hoedanige navolgers der Chinezen in hun Godsdienst 14.
Sina, ziet China letter C.
Sumatra en Eyland ryk in Peper 6.

T.

Tamao een Eiland van de Portugyzen Benjaga genoemd dat een *Handelplaats* beteekend. 11
Tutam, Concam en Chumpim, hoedanige dry voorname Amptenaaren binnen Cantam. 21

V.

Vaartuigen en speele-varen by de Chinezen in gemeen gebruik. 16,17
Vergeven menschen waarom by de Chinezen veel Eerbewys na hun dood aangedaan. 15
Vremdelingen in China waarom tot Regters verkoozen; de Krygszaaken door inboorlingen behandeld. 14
Vrouwen in China dertel in huiszieraden, Maaltyden en Bankketteren. 16

W.

Water halen aan Fernando Perez zeldzaam bekomen en tegen alle hoope met zyn volk uit gevaar gered. 8,9

Z.

Zeillaadje der Schepen hoe door te veel verdobbelen van de onder-huid veroorzaakt. 26
Zeil-wagens hoedanig by de Chinezen in gebruik. 17

EYNDE.

RES
3143 P.